

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

PACE, PROGRES

două momente importante fac din agenda acestei săptămâni un reper pentru întreaga activitate politică și socială — Plenara C.C. al P.C.R., desfășurată sub prezidenția tovarășului Nicolae Ceaușescu, și Sesiuinea Marii Adunări Naționale. Impactul lor nu este numai de ordin intern — economia românească, stadiul realizării planului național unic și măsurile care privesc îndeplinirea sa integrală — ci vizează și un context extern, cu o importanță și o semnificație care atrag atenția internațională. Este vorba de Hotărârea Plenarei C.C. al P.C.R. — și de luarea acestei hotărâri de către Marea Adunare Națională — privind reducerea de către Republica Socialistă România cu 5 la sută a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare și convocarea, în legătură cu aceasta, a unui referendum.

Abordând, într-o largă măsură, actualitatea economică, cuvintarea pe care secretarul general al partidului a rostit-o în cadrul Plenei marchează momentul exact al economiei românești ca și dezvoltare intensă a țării. O viziune de spirit răzbată din toate acestea și adună, spre sensuri înalte, dovezi ale creației materiale, științifice și tehnice din toate sferile activității umane. În industrie, ca și în agricultură, problemele care se cer rezolvate beneficiază de o experiență prodigioasă a acestui prim an al celui de-al optulea cincinal și fac o solidă punte de legătură cu viitorul imediat. Capacitățile economice și sociale ale țării au intrat în faza unui nou randament, a unei noi eficiențe, a unei noi calități. Și în acest context condiția înaltă a noastră spre noi înfățișări, spre noi și edificatoare argumente ale progresului și civilizației socialiste. „Disponem de tot ce este necesar pentru a realiza în condiții de înaltă calitate și în cel mai scurt timp planul pe care îl avem înaintat și pe care îl vom realiza în condiții de înaltă calitate și în cel mai scurt timp planul pe care îl avem înaintat și pe care îl vom realiza în condiții de înaltă calitate și în cel mai scurt timp...”

Luceafărul

PROFIL

Civilizația naturii

Inia majoră a liricii lui A. I. Zănescu a rămas, de-a lungul a două decenii, de o constantă specifică, cu puține elemente adiacente ori replerii îmbogățitoare, căci de la Zănescu (1967) până la Abatoarele de grieri (1985) însemnează o identitate unui spațiu de relief subcarpatic, configurată în mitologie deluroasă și gospodărească. Iată-l pe poetul începuturilor, dominat lucid de condiția aspră a podgorieiului, reverberată de o întreagă mitologie a spațiului: „Sintem aspri, în fine, și ne ducem desigur / Aici în podgorii ca într-un mit, / De unde se scutură gâben și arde pelinul, / Piastra se sparge albastru și înmugete în zid”. Satul a rămas același, noul registru obiectual-imagistic vine să articuleze nuanțat, să redefiniească semnificativ, să imprimă consistență, vigoare, expresivitate unui „topos” individualizat și să deschidă acolo, de spirite ale unor semnificații de adâncime. Poetria cistică în ideile și mesaj și se încarcă tot mai mult de spiritul pulsant al unui autohtonism panteist, de substrucție mitologică și istorică, punând în vibrație totodată o culoare și lumino-

Z. Cărlugea

Continuare în pag. a 6-a

Faptă românească la temelia păcii

răscântecul demers al României socialiste, făcut prin glasul președintelui său, tovarășului Nicolae Ceaușescu, pentru reducerea la măsuri concrete, imediate de dezarmare reprezintă un moment de importanță istorică în efortul umanității de a înlătura definitiv pericolul unei nemișcătoare confruntări. Nu există în clipa de față o problemă care să unifice într-o mai mare măsură aspirațiile miliardelor de locuitori ai Terrei, decît această problemă vitală a păcii care se suprapune în fond dreptului sacru al ființei umane de a gândi la viitor, de a și-l construi în demnitate și în liniște. Într-un context nou, creat de acțiunile noastre în lupta împotriva armamentelor, de abordare nouă a problemelor mondiale și, în primul rînd, a problemelor armelor nucleare. „In general, România consideră că este necesară o abordare nouă, mai îndrăzneală, pornind de la noile realități, pentru a putea avansa pe calea dezarmării, a păcii și colaborării”, se apreciază în cuvintarea pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu a rostit-o la Sesiuinea Marii Adunări Naționale, cuvintare care, prin consensul forumului legislativ suprem, a fost adoptată ca document programatic al politicii externe a României. Și este în acest context, pentru reducerea unilaterală cu 5 la sută a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare, — spunea președintele țării — voiața exprimată a poporului român pentru înfăptuirea dezarmării, și în primul rînd a dezarmării nucleare, hotărîrea poporului nostru de a se angaja cu toate forțele și de a participa activ la lupta pentru o lume fără arme, fără războaie!

Secretarul general al partidului se adresează întregului popor pentru a se pronunța în favoarea unei lumi a păcii și înțelegerii, președintele nostru fiind de mult apreciat și respectat pe arena internațională ca un adevărat Erou al Păcii. Acest DA prin care ne vom pronunța la referendumul din noiembrie va fi răspunsul apartenenței noastre la cauza umanității și civilizației, va fi partea noastră de contribuție la construirea unei lumi a păcii și înțelegerii, președintele nostru fiind de mult apreciat și respectat pe arena internațională ca un adevărat Erou al Păcii. Acest DA prin care ne vom pronunța la referendumul din noiembrie va fi răspunsul apartenenței noastre la cauza umanității și civilizației, va fi partea noastră de contribuție la construirea unei lumi a păcii și înțelegerii, președintele nostru fiind de mult apreciat și respectat pe arena internațională ca un adevărat Erou al Păcii. Acest DA prin care ne vom pronunța la referendumul din noiembrie va fi răspunsul apartenenței noastre la cauza umanității și civilizației, va fi partea noastră de contribuție la construirea unei lumi a păcii și înțelegerii, președintele nostru fiind de mult apreciat și respectat pe arena internațională ca un adevărat Erou al Păcii.

Nicolae Dan Frunteletă

ATITUDINI

Realismul criticii (II)

Obiectivitatea interpretării presupune deschiderea gândirii critice atât spre textul citit și spre contextul operii analizate. Trebuie să spunem de la bun început că tratarea autentică a literaturii e o eroare metodologică, cu alte cuvinte judecata de valoare nu poate fi înțelesă autonom, ci prin raportare la sistemul cultural. În acest sens buna „vizibilitate” critică se obține nu prin reducere exclusivă la fenomenul literar în sine ci prin contextualizare culturală și estetică, un rol esențial avîndu-l critica de direcție care orientează evoluția literaturii printr-o atitudine praxiologică nu numai constatativă. Observăm însă că, spre deosebire de perioada clasică a criticii românești (reprezentată de personalități ca Maiorescu, Ghenea, Ibrăileanu, Iorga, Lovinescu ș.a.), critica de direcție la ora actuală a intrat (cu excepția citorva nume) într-o nejustificată eclipsă. Este vorba oare de abdică-

„SĂ DEMONSTRĂM PRIN VOTUL NOSTRU PENTRU REDUCEREA UNILATERALĂ CU 5 LA SUTĂ A ARMAMENTELOR, EFECTIVELOR ȘI CHELTUIELILOR MILITARE VOIŢA NESTRĂMUTATĂ A POPORULUI ROMÂN PENTRU ÎNFĂPTUIREA DEZARMĂRII ȘI, ÎN PRIMUL RÎND, A DEZARMĂRII NUCLEARE, HOTĂRÎREA POPORULUI NOSTRU DE A SE ANGAJA CU TOATE FORŢELE ȘI DE A PARTICIPA ACTIV LA LUPTA PENTRU O LUME FĂRĂ ARME, FĂRĂ RĂZBOAIE !”

NICOLAE CEAUȘESCU

Să înlocuim arta războiului cu arta păcii!

Pace-n țară, griu la vară! era felul de a da binete al tăineului meu Pop Tudor, tărân cu trei clase primare, dar avînd școala vîietii, participase nîsei se bucură de întregul sprîjin al poporului nostru, aducînd în dezbaterile marilor probleme ale lumii trăsăturile de luciditate și speranță ce caracterizează altitudinea dintotdeauna a neamului nostru de oameni pașnici și înțelepți: „Realitatea, viața, demonstrează cu puterea faptelor de netăgăduit, că planurile de dezvoltare economico-socială ale fiecărui popor —

increderea noastră în capacitatea de acțiune rațională a conducătorilor de popoare, în voiața oamenilor de bine de pretutindeni de a trăi în pace și bunăstare. Poziția conducătorului român nîsei se bucură de întregul sprîjin al poporului nostru, aducînd în dezbaterile marilor probleme ale lumii trăsăturile de luciditate și speranță ce caracterizează altitudinea dintotdeauna a neamului nostru de oameni pașnici și înțelepți: „Realitatea, viața, demonstrează cu puterea faptelor de netăgăduit, că planurile de dezvoltare economico-socială ale fiecărui popor —

Pop Simion

Continuare în pag. a 7-a

Pași concreți

Ia puțină vreme după apariția romanului „Vară țirzie” am fost invitat la o întîlnire cu cititorii în comuna Ialomiteană Grivița. Aflînd ei, oamenii aceia, că este vorba de un roman anăruit la Edivtura Militară, anunțîndu-se că va veni și un militar, s-au adunat oameni mulți, oameni în vîrstă. Iși pusese răbății pălăriile și hainele de duminică, își îmbrăcaseră femeile portul lor sobru cu broboade — maro sau negre — și după ce s-au spus cuvintele de început, cineva a întrebă, cineva ne-a întrebă pe noi, care păream, noi așa, în ochii lor niște specialiști, dacă va mai fi război. Pentru că ei, mai toți cei care se aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cîmpie cu spaimă și neîncredere. Să fie pace, spuneau, să fie pace și totul va fi bine. Între noi și ei, între ei și care aflau acolo, trăiseră războiul în lungile așteptări și spaima de cărțile poștale cu chenar negru — femeile; trăiseră războiul în înfruntarea dură de-a latul Europei cu moartea — bărbății. Trăiseră războiul și nu volau să-l mai trăiască o dată, volau să știe și de la noi că va fi bine, că va fi pace. Că toate cele ce sînt nu se vor mai îngropa în amintiri dureroase și în moloz, că nu vor mai fi nevoiți să privească albastrul senin al cerului de cî

CRONICA LITERARĂ

N. IORGA: «Istoria literaturii românești. Introducere sintetică»

Știința și arta lui N. Iorga sînt de a conduce către rădăcina lucrurilor. Cultura și literatura română nu sînt de aceeași natură și de aceeași vîrstă, născute printr-un decurs istoric recent, viturii de bloc a destinului. Ele sînt rezultatele unui proces îndelungat, fapt pentru care durata se leagă la N. Iorga indeluctabil de noțiunea de cultură. Ideea că brusc prin influența occidentală a secolului XIX cultura și literatura română s-ar fi născut fără precedent, care să le pregătească noua evoluție este tot ce se poate mai opus la gândirea lui istoric. A concepe un popor care a așteptat sute de ani influența fertilității pentru a se ilustra cultural este tot ce se poate mai absurd pentru istoria literară scrisă de marele savant. Poporul român n-a așteptat sute de ani de contact izbăvitor cu cultura franceză, occidentală, în genere, pentru a exista în plan spiritual. Cît despre influențe, ele nu sînt numai noi, ci și foarte vechi, și nu vin numai din occident, ci din toate punctele cardinale care pot iradia spiritual. Cultura și literatura română nu sînt un dar al culții ci rezultatul unei elaborări colective cu nenumărați autori, folosind varii elemente, interne și externe, pe o durată a cărei lungime este firesc incalculabilă. Centrele culturale iradiante sînt totodată și itinerante, iar scurta istoria literară a lui N. Iorga constituie și un bilanț foarte instructiv al acestei succesiuni sau simultaneității de centre spirituale, stimulare pentru istoria culturii și a literaturii române. Cardinalul, pentru N. Iorga, rămîne Roma răstănită, al cărei prestigiu politic și cultural a fost urias, și căreia savantul român i-a dedicat o bună parte a efortului său de restituire și sinteză istorică. În **Introducere sintetică** ea constituie punctul de plecare în succesiunea de mari contacte culturale. Sînt de amintit apoi cele realizate prin centrele poloneze care exprimat un tip de cultură occidentală, cele datorate Padovei și Veneției, versiuni noi ale fostului Bizanț cultural, cele realizate cu Roma, cu Viena, apoi cu Parisul. A vorbi deci despre Apus și despre influența lui nu este suficient pentru N. Iorga. Aceste contacte cu Apusul sînt exprimate de o geografie culturală foarte mobilă, cu legile ei interne de dezvoltare. Recapitulîndu-le, N. Iorga face vizibilă lipsa de justificare a ignorării acestor straturi de viață istorică și culturală, absența unui criteriu istoric și social absolut indispensabil unei înțelegeri corecte a istoriei unei culturi. Pe scurt, această **Introducere sintetică** spune un „nu” de o competență indiscutabilă exclusivismului după care o istorie culturală începe la o anumite dată, toate acumulările anterioare neinteresînd sau fiind considerate o specie de rebituri și de „trădănie”, sau de „rețetă” și „rețetă”. **Introducere sintetică** demonstrează că de „organică”, cu dezvoltarea de „necesitate” a fost dezvoltarea culturală și literaturii române ca și osmoza datorită căreia s-a îmbogățit cu elemente noi. A elimina componente și influențe culturale pentru a absolutiza cele rămase este pentru N. Iorga un gest contrariu istoriografiei. Iată

de ce modul în care marele savant infățișează dinamica culturii și literaturii în **Istoria literaturii românești. Introducere sintetică** este dintre cele mai profunde și cele mai originale. Esențială rămîne pentru el nu influența ci existența fondului propriu, inevitabil pentru orice popor și pentru orice cultură. El hotărăște și soarta influențelor. Oricît de puternice, aceste influențe nu duc la nimic, dacă fondul rămîne rigid la ele. Opera Văcărestilor este pentru Iorga un asemenea exemplu. Prețioasă pentru istoria noastră literară, contribuția lor rămîne din cele mai puțin valoroase pentru că exprimă în diverse proporții integrarea actului artistic în curentele culturale dominante și deficiente pentru imperiul otoman. Lenchiță Văcărescu îi apare lui N. Iorga un om al culturii imperiale otomane a momentului și mai puțin un om al tradiției culturale românești. Ceva din el a murit odată cu retragerea imperiului otoman în altă țară. Mult mai autentic și se pare lui N. Iorga, Costache Conachi care fondul indigen și mai viu, mai evident exprimat. Încercarea de definire a fondului autohton este una din cele mai valoroase contribuții ale acestei cărți fecunde.

Fără acest fond nici un strat, nici o influență nu reprezintă o realitate, influența însemnând pentru Iorga o modificare mai mult sau mai puțin superficială a fondului într-o direcție pe care o conținea latent. Aceasta este, desigur, și un răspuns la absolutizarea influențelor și a influențelor. G. Călinescu i-a citit bine pe Iorga și mai ales în această direcție, fundamentala, de ordin conceptual, ei comunică, primul continuînd pe cel de-al doilea. „Orărea noii generații pentru trecut vine din lipsa informațiilor”, scria G. Călinescu sublimînd o idee din N. Iorga, gravă cu atât mai mult cu cît știm că fiecare generație rămîne cu zestrea culturală formată în tinerețe. Sigur că „specialiștii” și partizanii lor, reduși la modele ușor de manipulat, au fost serios incomodați de perspectiva lui N. Iorga. Dar ea nu era nouă. Cînd el vine și spune că centrul European și unid singur, că nu reprezintă un singur punct cardinal, contradicție desigur anume interii, după cum modul lui de a departaja pe straturi aceste influențe introduce derută în spiritele neinformate. „Apusul”, adică Occidentul, reprezintă pentru N. Iorga realitate foarte diferită ca așezare și manifestare, fiind de diverse filiere și cu efecte diferite la contactul cu poporul român și cu cultura lui. Pentru el relația dintre Occident și Orient, care este una dinamică, istorică, refuzînd staționarea în tipare inertiale de reprezentare istorică, este aliniată mai vîrstă și mai expresivă decît pentru alții. Roma răsăriteană, altfel zis Bizanțul, este un oras care asimilează lecția culturală a Asiei mici, mai veche decît a Romei. N. Iorga este un adept al forței de supraviețuire a straturilor afunde din viața și cultura unui popor. El afirmă că întotdeauna în trecut și în prezent au existat contacte ulterioare. Din conjuncția culturală, Orient-Occident, în accepția tradițională, apare la un moment dat unul din cele mai strălucitoare și mai luxoase produse culturale și literare românești, Dimitrie Cantemir, căruia N. Iorga

ii acordă o atenție pe măsură. „Dar mai ales în Constantinopol, trimis acolo ca ostatic, el fost inițiat în trei civilizații deodată.” Iată un tip de contact pe care l-au avut mulți, dar la puțină a rodit ca la Cantemir: „Astfel titlul de domn moldovean a trăit într-un mediu care l-a îngăduit lui în toată această epocă, în Basarabia și Apus, să aibă cunoștință tuturor literaturilor și tuturor formelor de cultură, de la antichitatea greacă și latină pînă la cultura orientală, turcească, arabă și persană”. Alinierea singularității lui nu privește întinderea eruditei, ci capacitatea sintezei, posibilitatea de a țese, prin unirea și asimilarea lor, cu rodnice pentru cultura și literatură. N. Iorga afirmă intimitatea culturală și literară a lui Dimitrie Cantemir față de gândirea și creația Europei timpurii, în chipul cel mai firesc, pornind de la temelia istorică și comparată a faptelor și valorilor. Iorga definește prin Dimitrie Cantemir, dar nu numai prin el, esența singulară pe care Edgar Papu i-a intitulat **protocronismul**. Pentru N. Iorga **Istoria imperiului Otoman** nu are numai caracterul de unicat, ceea ce ar fi foarte puțin, nu este, altfel zis, o curiozitate, ci un fapt inegalabil cultural. Pentru el este desigur un fapt deosebit și totuși scrie N. Iorga, de această bogată informație spirituală nu se lasă striviți: el a putut-o purta pe umeri: soldat împovărat de arme grele, era capabil însă a merge la asalt, pentru oricîte țintă, și atunci din spiritul lui moldovean plin de originalitate și de înaltă această de care nimic nu o putea mîbîsi, a rezultat încrederea cu care el a atacat, și puterea cu care a biruit toate subiectele, precum această **Istorie Imperiului Otoman** sau acela despre religia mahomedană, operă admirabilă care nu este de neegalat în Franța. Fondul este spiritual și moldovean, factorii celiași sînt intersecțiile culturale pe care le-a trăit și asumat ca nimeni altul. Afirmarea valorii lui **protocronismul** este hotărîți formulată, vînd, ar zice Edgar Papu, conștiința de tip **protocronism** a savantului: „trebuie să înțelegem un lucru: **Istoria Imperiului Otoman** nu este o simplă descriere de fapte, ci o dramă, o adevărată tragedie antică. În Apus niciodată istoria nu fusese tratată astfel ca dramă, înfățișîndu-se ridicarea unui popor, punctul culminant și scorbirea lui. Ceea ce mai țirziu a făcut Gibbon asupra imperiului și ceea ce, mai tîrziu, a făcut Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N. Iorga, Gibbon, făcuse Montesquieu în **Considerații asupra marilor și decăderii romane**, a încercat-o înainte de dînsii Dimitrie Cantemir: Este cea dintîi istorie filozofică a unei împărății”. Sublinierea aparține lui N. Iorga și este făcută tocmai pentru a-i sustine teza. Pentru N

FONDUL PRINCIPAL AL CULTURII ROMANE

CĂRȚILE «ASTREI»

Conceptele fundamentale cu care operează Asociațiunea pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român, în programele explicate, se află în titlul ei. Această afirmație este confortabilă mai ales pentru abordarea perspectivelor literare în care a lucrat Asociațiunea de-a lungul anilor săi aproape centenari. Au fost dispuși mai multe concepte înainte de a se ajunge în cele, cîteva, privilegiate, săpate pe frontispiciu. În opțiunea finală au învins acestea, care au și rămas, cu o excepție deloc neglijabilă, pînă azi. Excepția aceasta, mai ales, trebuie cunoscută, deoarece mai toți cercetătorii care se pronunță asupra Astrei o evită, din motive greșite de înțeles. Neatenția face astfel să fie promovată în posteritate un nume al Asociațiunii pe care Astrea l-a abandonat: Asociațiunea Transilvană pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român. După cum și știți, decizia este una: că Asociațiunea a lucrat în etapa de început, pe parcurs, și nu întimplător, din această serie de cuvinte dispăre toată cuvintul care este acum angajat cu cea mai mare insistență: transilvană. Eliminarea acestui concept de pe frontispiciu nu putea fi decât o consecință a unei decizii strategice și trebuie să ne simțim vinovați dacă nu i-am recepționat mesajul. Decizia de principiu este adoptată la adunarea generală de la Lugoj, în 1895, și ea devine practică începînd cu anul următor. Motivația schimbării, cită putea fi trecută prin documente și oficializată, dat fiind că Asociațiunea era obligată să se supună programului politic și, în orice caz, să nu-l legalizeze, se referă la punerea Astrei în acord cu principii „solidarității naționale pe teren cultural” (Eugen Hulea, *Astra, Istorie, organizare, activități, statute și regulamente*, Sibiu, Ed. Astrei, 1944, p. 20). Prin urmare, decizia presupune eliberarea Asociațiunii de caracterul regional și localist în beneficiul unei victorii în perspectivă națională, integrală. Este semnificativ să raportăm contextul acestei decizii la contextul luptelor naționale desfășurate tocmai atunci în imperiul habsburgic, deoarece exact sub autoritatea climatului generat de Memorandumul românilor — ca document major al aspirațiilor popoarelor europene spre libertate și egalitate.

Cunoscînd natura excepțională a modificării de pe frontispiciu — o modificare extremă de imediat pe toate documentele, începînd cu ștampilele și cu antetele — revine să spunem că ea nu a vizat în nici un fel conceptul de literatură și concepția despre literatură, intrucît în acest domeniu programul cultural și programul politic erau și au rămas în întregul lor armonie. Din punct de vedere juridic demnitate literară a Asociațiunii este notificată încă prin formulările din Articolul 2: „Scopul Asociațiunii, se specifică în acest articol, și înaintarea literaturii române și cultura poporului român în deosebite ramuri de studiu, elaborarea și editarea de opere prin premii și stipendii, precum și diferitele specialități de știință și arte și alte asemenea”. Dar ea fusese reiterată ca atare în toate actele epocii, așadar trebuie să o considerăm cu necesitate între cuvintele de început. Scrierile lui Aron Florian din 2 IV 3 V 1852, către George Barițiu, vorbind despre documentul fondator al triburilor de la 1848 (Iancu Axente și Balint) spunea: „generoși precum au fost bravi, au destinat 2.500 fl. C.M. pentru fondarea unei societăți literare române al cărei scop să fie cultura și dezvoltarea limbii și publicarea de cărți folositoare”. Competența literară este formulată, de altfel, și în petiția redactată de Ioan Rațiu, jurist, semnată de 176 personalități ale vieții publice românești din Transilvania, adresată „cătră înalta Locotenințe cr. transilvană”, la 10 mai 1860 și respinsă încă la 12 iulie. Ea va rămîne statuată definitiv prin documentele anului 1861, care este anul marilor bătălii pentru constituirea Astrei — cea mai proeminentă asociație de literatură și cultură din spațiul românesc al epocii, totodată una dintre cele mai puternice în ierarhia europeană.

UN REPER ÎN TRADIȚIA „SOCIETĂȚILOR” LITERARE ROMĂNEȘTI

Restaurarea atribuțiilor literare și, prin consecință, asumarea atribuțiilor literare, dacă poate fi localizat între conceptele stabile cu care a operat Asociațiunea de-a lungul unor epoci îndelungate, nu poate fi, în nici un fel, sinonim al unei decizii originale. Dimpotrivă, proiectarea activismului său începînd cu disciplinele literare este tocmai o dovadă de aliniere la o tradiție deosebit de energică în toată aria culturală a românismului. Cercul de dezbateri organizat de Udrisă Naturală, dumitul lui Matei Cișarab, la Tirgoviste, la cumpăna veacului XVII, cu participarea unor învațați din Grecia, din Constantinopol, din Roma sau din Moscova are în program un orizont interdisciplinar, în care literatura este secundată de artă și precedată de filosofie, instituind un principiu cu care se va proceda aproape generalizat în spațiul cultural românesc din veacul al XIX-lea. Societatea secretă înființată la Brașov în 1822 de Nicolae Văcărescu, Dinicu Golescu, frații (Ioan și Constantin) Câmpineanu, Ilarion — episcopul de Argeș, Ioan Bărac ș.a., angajîndu-se într-un program cultural explicit (intemierarea de școli naționale, de gazete, edificarea unui teatru național, elaborarea unor gramatici, stimularea unor traduceri) și într-un program politic cunoscut numai de bătrîni (unirea provinciilor românești, în primul rînd a Țării Românești cu Moldova) după un alt concept de societate literară. După cincizeci de ani, la Bistrița, de la Batori, cătoro li se adaugă Ioan Hellade Rădulescu, dar și viitorii domni Gheorghe Bibescu și Barbu Știrbei, constituie o nouă Societate literară, care va fi repudiată de consuli Rusiei țariste și apreciată de Marx, pun buzele unei societăți de asemenea literare. Într-o altă etapă de dezvoltare, realizate formal tînd toate asociațiile epocii în care s-a pregătit pasaportismul, așa că fondarea Asociației literare a României, cu trei ani înainte de declanșarea Revoluției, nu poate fi considerată întâmplătoare, mai ales că sub auspiciile ei se deslășuiește în esență o concepție care s-a știm că, după cum pe actele inițiale prin care s-a fondat Astrea se află semnăturile marilor tribuni ai revoluției, pe procesul verbal din 1845, scris de Nicolae Bălcescu, prin care a fost legitimată Asociațiunea literară a României, se află semnăturile unor tribuni ai luptei pentru libertate și unitate națională: A. Ioan Ghica, D. Bolintineanu, Cezar Bollică, C. A. Rosetti, D. Brătianu, St. Golescu, I. Voinescu II, G. Golescu, A. T. Laurean, iar în comitetele din provinciile activă Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, George Barițiu, T. Cipariu. Să vedem o întregă pleiadă de literați, de cărturari și de oameni politici, în măsură să colaboreze la fondarea idealurilor naționale, la elaborarea programelor de emancipare și la înființarea lor practică. În chip fidele sprijinirea literaturii, stimularea autorilor de lucrări literare și de traduceri, editarea de publicații și de cărți au trebuit să figureze în aceste programe de renaștere națională și umanistă, care instituiau locul privilegiat și acoperit de răspundere ce urma să-l ocupe literatura în propășirea generală a patriei. Paralel cu activitatea de organizare politică în cadrul societății secrete Frăția, Asociațiunea tipărește manuale școlare, poezii de D. Bolintineanu și de Ienăchiță Văcărescu, editază *Albumul științific și literar* (suspendat, după trei numere), contribuind în redactarea și promovarea primelor încercări de literatură română modernă. Asemenea asociații în care vor fi proclamate și practicate concepte literare, culturale și politice sînt cunoscute în întregul spațiu românesc al epocii, de la Lugoj, Arad și Blaj, la Satu Mare, Oradea și Cluj, la Orșova, la Craiova și la Iași. Evoluția conștiinței epocii trebuie pusă, în cele din urmă, în relație firească cu personalitatea remarcabilă a societăților maghiare și germane care au activat în centrele cu populație de naționalitate, cum ar fi Erdélyi Magyar Nyelvtudományi Társaság (Tz. Mureș), Erdélyi Híradó (Brașov), la Caragiu, la editura fondată de Bölöni Farkas Sándor (editază la Cluj Vasárnapi Ujság), Magyar Dalárda (Lugoj), Hermannstädter Musikverein, Verein für Siebenbürgische Landeskunde — cu toate devotate în fațurii idealurilor umaniste de luminare.

Conceptul redactor și conducător al activității Astrei, expresie a unei continuități remarcabile, a fost postulată și în programele numeroaselor societăți care s-au ilustrat paralel

Sibiu, Muzeul Asociațiunii și sediul renumitei Bibliotecii „Astra”

Protocolul adunării generale de Constituție a Asociațiunii

Frontuși ai mișcării memorandiste și membri ai Asociațiunii

Publicațiile „Astrei”

cu marea Asociațiune înființată în Transilvania. Asociațiunea națională orădeană pentru cultura și conservarea poporului român din Maramureș, care va pregăti adunarea generală a Țării de Șomcuta Mare din 1869, Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina, ai cărei membri sînt și membri astriști (Aron Pumnul, frații Hurmuzachi, Andrei Șaguna, George Barițiu, Timotei Cipariu, August Treboniu Laurean). Societatea pentru crearea unui fond de teatru român (Deva, 1870), care va edita, la Brașov, *Revista teatrală* și colecția *Biblioteca teatrală*, Societatea de lectură (Oradea), Reuniunea română de lectură (în nordul Moldovei), transformată după 1865 în Societatea pentru cultura și literatura poporului român, societățile culturale studențesști din universitățile europene Viena — „România jună”, Budapesta — „Petru Maior” (editoare a *Istoriei pentru începutul românilor în Dacia*), Graz — „Românismul”, Berlin — „Familia”, Paris — „Uniunea românilor”, Cluj — societatea „Julia”, Sibiu — Societatea de lectură „A. Șaguna”, cu merite importante în formarea noilor generații de intelectuali, orientate după principii cu unitate popularului român prin limbă și literatură este legea supremă. Acest climat confratern face să se învească la Iași „Junimea”, ai cărei membri au trecut prin experiența și a altor societăți, cîștigînd o perspectivă unificatoare luminoasă (Eminescu, de pildă), iar la București o serie întreagă de asociații, dintre care cităm aici pe cea înființată la 3-15 mai 1867, după aplicarea legilor draconice ale dualismului, sub numele de „Transilvania”, deoarece bursierii ei vor scrie în anii ce vin cîteva din paginile decisive ale literaturii noastre: Octavian Goga, Gh. Bogdan-Ducea, Ioan Scurtu, Ioan Lupas, Aron Cotruș, ea va sprijini și turneele teatrale țărănești și Pașoptiștii care se leagă atît de adînc de destinul eminescian.

Programul literar al Astrei are în vedere, pe de o parte, formarea autorilor, instituirea unui repertoriu de criterii și a unui patrimoniu tematic, editarea și difuzarea cărților, iar pe de altă parte o acțiune energică pentru formarea cercurilor de citit, a bibliotecilor publice, în care să fie depozitate literatura și știința vremii, să se creeze obișnuințe de lectură și exigențe compatibile cu idealurile de ridicare a conștiinței culturale naționale.

Activitatea editorială pătrund în programele Asociațiunii încă din primele postulare programare, și vor fi dezvoltate în forme diverse, practic pînă în ultimii ani de viață. Dacă nu cumva, prin patrimoniul de valori pus în mișcare și prin consecințele pe termen lung despre o verberată activitate a Astrei se poate vorbi încă și azi.

După cum am văzut, principii „edării de opere” devine un principiu cardinal, statuată odată cu elaborarea cuvintelor de început și legitimată prin Articolul 2 al statutelor adoptate în adunarea generală din 23 octombrie — 4 noiembrie 1861. Aplicarea lui are o istorie complicată, deoarece un asemenea punct de program presupune acumularea de fonduri și de experiență, antrenarea unei mase importante de cumpărători de carte și interesarea lor spre tinerii spiritalmente înalte, degețate de habitudinile consumului subcultural și de primejdiile disipării și ruinării gustului. Această exigență cardinală, cu repercusiuni importante în pedagogia națională, a fost o victorie incontestabilă a Asociațiunii. Ea a știut să mențină întotdeauna un echilibru fericit între caracterul popular și caracterul academic, formînd o tradiție a culturii civitului tipărit și a cărții față de care ne mai putem considera moștenitori privilegiați și azi.

litate din viața culturală și politică a vremii și, nu în ultimul rînd, creații literare originale, cărți de etnografie și folclor, de geografie și dietetică populară ș.a.m.d. Universul acesta enciclopedic, impus de condițiile practice de viață istorică, departe de a fi dus la o dispersare a forțelor, asigură Asociațiunii poziția privilegiată de organism național de cultură creat în beneficiul intereselor întregului popor.

PEDAGOGIA „BIBLIOTECII”

În sens restrîns, cărțile Astrei sînt grupate în cele trei colecții fundamentale, cunoscute sub numele general de „bibliotecă”. În ordinea istorică ele sînt: Biblioteca populară, Biblioteca tineretului și Biblioteca Astrei. Formulele publicității preferate de Asociațiune au în vedere bogată experiența românească și europeană cunoscută la vremea respectivă, în deosebi prin colecțiile Bibliotecii pentru toți inițiate în capitala României și prin colecțiile germane Wohlfelle Unterhaltungsbibliothek și Universal Bibliothek editate la Leipzig pentru o broșură de 4-5 coane de tipar. La propunerea secretarului literar Constantin Diaconovici, Asociațiunea optează pentru formula concursului acordat la 20 de coroane coala editorială. Fierște au loc reorganizări în cadrul colecției, mai ales odată cu trecerea lui Octavian Goga și, după el, a lui Octavian C. Tașliuanu la conducerea secretariatului literar, reorganizări care ating tabloul tematic în sensul lărgirii competențelor literare și problemele creșterii tirajului, care ajung la 15.000 exemplare după 1910. Este interesant că aceste creșteri controlate printr-un sistem de abonamente sînt datorate cu predilecție atragerii tîrînilor spre lectură, în proporții pe de drept cuvînt uimitoare: 9.536 țărani, 736 muncitori și meseriași, 687 învățători, 479 preoți, 238 funcționari și studenți, iar restul liber profesioniști și instituții (Asociațiunea Astrei, activitatea editorială la Sibiu, lucrare întocmită în cadrul serviciului de informare bibliografică de Corneliu Dragoman, Biblioteca Astrei Sibiu, 1973, p. XXIV). Lucrarea bibliografică citată prezintă acest tablou tematic general pentru cele 296 de titluri cite vor fi editate în cadrul colecției Biblioteca populară a Asociațiunii: literatură (cultă, populară, traduceri) — 90 de titluri, istorie și geografie — 41, calendare — 37, etnografie și folclor — 29, pedagogie-educatie — 28, medicină și igienă — 19, agricultură, pomicultură, creșterea vitelor — 19, morală, religie — 14, drept — 5, economie casnică — 3, știință popularizantă — 2 și alte — 10. Se apreciază că tirajele colecției au ajuns pînă la 2.500.000 exemplare, dintre care pînă în 1918 s-au tipărit 1.091.000 exemplare, ceea ce, dat fiind și orizontul de așteptare, trebuie considerat la proporțiile unei ofensive culturale imprevizionate, în care ponderea profilului literar beneficiază de poziții cu o autoritate de necontestat.

Motivat în regimul valorilor programul colecției cuprinde cărți ca *Povestiri din viața țărănilor români* de Ioan Pop-Rețeganu, *Despre cărțile fundare și intabulări de Valer Moldovan*, *Statuti bune Despre concubinaj* de Emanuil Ungurianu, *Despre beție* de Elie Cristea, *Despre testament* de Valer Moldovan, *Grădina de legume* de Ioan Negruțiu, *Principii morale și creștinești de educațiune* de Ionel V. Gr. Borgovanu, *Posta, telegraf și telefonul* de Geavril Todici, *Creșterea pomilor* de Nicolae Iosif, *Boalele lipicioase* de Iulian Chitul, *Cum să ne îngrijim viața de vie și vitele* de Ioan Zamfirescu, *Regule ortografice stabilite de Academia Română*, *Ioane din istoria grecilor vechi* de Victor Lazăr, *Despre începutul neamului românesc* de Ioan Lupas, *De demni*, *Povestire istorică* de Ioan Lupas, *Istoria marului împărat Alexandru Machedon* de Mihail Sadoveanu, *Emigrarea în America*. De ce să nu mergem în

America? Serisă de unul care a fost acolo, Ardeului și ardelenii de Victor Lazăr, *Tudor Vladimirescu* de Ioan Georgescu, *Avram Iancu* de Ioan Georgescu, *Ioan Constantin Brătianu* de O. Sumea, *Luptele lui Mihai Viteazul* povestite de el însuși, 1 Decembrie 1918 de Romul Simu, *Războiul pentru întregirea neamului românesc* de Victor Lazăr, *Războiul romano-ruso-turc*, *Biografia părintelui Vasile Luca* de Alexandru Ciura, *Arhanghelii de la Turda*, *Ioane din istoria uciderii lui Mihai Viteazul* de A. Nanu, *Biografii române* de A.W. Grube, *Iosif Vulcan* de Teodor Popa, *Epoca Memorandului și a Repliei* de Valeriu Moldovan, *Poezii populare din Bani*, *Poezii alese* de Vasile Alecsandri, *Poezii de Octavian Goga*, *Povestea lui Harap-Alb de Ion Creangă*, *Cîntecul din bătrîni* de Vasile Alecsandri, *Isprăvile lui Păcală* de Petre Dulfu, *Stan Pășitul* de Ion Creangă, *Istoria preafumosoilor Arhir și a preafumosoiei Elena* de I. Barac, *Povestea vorbeii* de Anton Pann, *Poezii populare ale românilor* de Vasile Alecsandri, *Amintiri din copilărie* și *Ivan Turbinici* de Ion Creangă, *Patria*, *Poezii* de G. Tutoveanu, *Povestea lui Vasile Alecsandri* de George Vilan, *Snoave, chituri, povestiri* adunate de Andrei Băseanu, *O sezoitoare românească*, material de citit și cîntat, *Poezii bănărești* de Victor Vlad Delamarina, *Povestea* în versuri de G. Tutoveanu, *Din Tura Hategului*, *Povestiri* de Ioan Pop-Rețeganu, *Marii cîntăreți*, *Vas. Alecsandri*, *G. Cosbuc*, *Grig. Alexandrescu* de Ion Agribceanu, *Soacra* cu trei nuroi de Ion Creangă, *Cînturii români*, *Diaconul Coresi*, *Stolnicul Cantacuzino*, *Dimitrie Cantemir*, *Gheorghe Lazăr*, *Ion Eliade Rădulescu*, *Gheorghe Barițiu* de Ion Agribceanu.

Lectura unei asemenea liste ne aduce în fața concluziei că Asociațiunea a manifestat o siguranță de sine impresionantă în promovarea valorilor, atît în regimul claselor tematice cit și în privința numerelor de autori. Nu e de mirare că Biblioteca populară a Asociațiunii este distinctă cu medalia de aur la marea expoziție organizată la București în 1903, act de recunoștere semnificativ a meritelor acestei colecții în afirmarea culturii naționale, în educația socială a neamului.

Biblioteca tineretului, cea de a doua colecție editată de Asociațiune, nu ajunge la autoritatea Bibliotecii populare, dar se manifestă aceeași conștiință respectabilă în promovarea valorilor, Tipărește lucrări de Ioan Al. Brătescu-Voinesti, Mihail Sadoveanu, C. Negruzzi, C. Sandu-Aldea, Ion Agribceanu, Petre Ispirescu, organizînd procesul de orientare a tineretului în mișcarea literară a epocii. După marea unire cele două colecții întocmită în 1900 și, respectiv, 1907, sînt reorganizate și contopite într-o singură colecție: Biblioteca Astrei. Titlurile aparute sub emblema colecției sînt edificatoare: *Sextil Pușcariu — Istoria literaturii române*, lucrare pregătită pentru tipar înainte de război, *Nicolae Iorga — Tudor Vladimirescu*, dramă istorică, *Stefan Meșes — Istoria neamului românesc*, Ion C. Băciță: *Pictori francezi prin țara noastră*, *Ioan Lupas — Contribuții la istoria zărilor românești ardeleni*, Ioan Georgescu: *Dr. Ioan Rațiu* apoi *George Pop de Băsești*, *St. Manuilescu — Românii și minoritățile etnice la nord-estul țării*, *Silviu Dragomir — Vasile Goldiș*, *Gheorghe Vornica — Gîndirea biopolitică a lui Eminescu*, C. Diaconovici, E. Petrovici, I. Moga, R. Vuia: *Problema continuității românilor în Dacia*, *Tuliu Racotă: Ion Inocheștii Micu*. Ultimele cărți în mod sim-bolice: *Activitatea Astrei* în 25 de ani de la unire de C. Preda și *Astra. Istorie, organizare, activitate, statute și regulamente* de Eugen Hulea, poartă emblema anului marilor reforme de după cel de al doilea război mondial — 1944.

Însă cărțile Astrei nu sînt numai cărțile publicate direct în colecțiile cu antetul Asociațiunii. Înainte de constituirea Bibliotecii populare sub auspiciile sau cu ajutorul Astrei se tipăresc numeroase cărți, dintre care unele fac și astăzi parte din patrimoniul de referință al culturii române: *Date istorice privitoare la familiile nobile române* de I. cav. de Pușcariu, *Românii din Transilvania* la 1733 de Nicolae Togan, *Țări alese din istoria Transilvaniei* pre două sute de ani în urmă, de George Barițiu, președintele Astrei, lucrare monumentală în trei volume, a cărei redipărire se lasă încă așteptată, *Chronicon Anonymi Belae Regis Norarii*, *Gesta Hungarorum* și, desigur, acel memorandum editorial care este *Enciclopedia română* de C. Diaconovici, tipărită din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii în trei volume tota-

lizînd 3159 pagini. Alte titluri apar paralel cu tipărirea colecțiilor, neincluse în colecții, cum ar fi *Dicționarul numirilor de localități cu populațiune românească din Ungaria* de Silvestru Moldovan și *Nicolae Togan sau Povestea lui Harap Alb* de Ion Creangă (pe celuiluia marul mecenat Vasile Stroescu, de asemenea volumele omagiale în care apar disertații ca *O privire fugitivă asupra literaturii române* de Iustin Popoiu, *Curentii și ideile în literatura ardelenă de la 1848 pînă în zilele noastre* de Octavian Goga, *Istoria literaturii italiene* de Iosif Hodos. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seriile de calendare și almanahuri în care sînt publicate poezii de Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Iosif, apar cărți dintre cele mai diverse în editura despărțimintelor sau prin colaborarea unor publicații ca *Tribuna*, *Lucașărul* ș.a., în editura Clujului. Sub autoritatea Astrei apar seri

Carei — pildă nemuritoare

La margine de Tară hotărâ-i mai rotund
Și mai aprins e dorul de iarbă de acasă,
Iar grul de sub brazdă e parcă mai fecund
Cînd își începe veghea pădurii de mătăsoasă.

La margine de Tară e-o clipă-n infinit
Ce ne marchează viața-emblemă călătoare,
E spațiul de veghere, meru neadormit
In care frunza-i trează, chiar și în
nemisăcare.

Dar la Carei, emblemă sculptată din granit,
Născută din pământul pe care-acum o ține,
Ne e cinstirea vie celor ce s-au jertfit
Pe cea din urmă brazdă a țării carpatine.

Nemuritoare fapte ce-au stat în urma lor
Cînd, liberată, Tară își primenea cîmpia,
Le-am nemurit în piatră și-n fald de
Triorol
Rămase la fruntarii, de veghe-n România.

Effigii ce săpărăm în piatră la Carei,
Ne sint legendă vie la margine de Tară,
Țara — precum un munte cu crestele
de stei —
Va fi voința noastră în matca ei plenară.

Acei care trecură în iureș la asalt,
Cu ultima zvucire de forță și tărie,

Au alungat dușmanul și stîncă de bazalt
Făcut-au briu cu viața, să apere o glie,

In care azi rodește Victoria de-atunci
Sub cerul nostru liber de nouă primăvară,
De-aceea se cuvine, bărbați, femei
și prunci
Să sărutăm pământul pe care plugu-i ară

Pe brazda săcurată de anonimi soldați,
Aprinși de bucuria că, iată, liberară
Și brazda cea din urmă, dincolo
de Carpați,
Redindu-ne iar borna ce ne-amintea
de Tară.

De-atunci în stratul vremii, Carei n-au
albit
Și monumentul sacru-i de strajă la hotare,
Trecuți din viața însăși în viața din
granit,
Eroii ne sint pilde de viață nemuritoare.

La margine de Tară avem un vechi temei
In perimetrul sacru al Țărilor străbune,
Ni-l aminteste astăzi statuia din Carei
In care bate crezul oștirilor române.

Geo Ciolcan

dumitru bălăeț

În copacul cerului

In copacul cerului o scorbura de-ai afla
pentru cuiub. Să iei aminte
clocăntoarea care bate meru
pînăre crengile constelațiilor.

Acolo — ochi sperios într-un vînt fără nume
ce seamănă-a primăvară,
rătăcitor, din loc în loc, pe coaja
neînchisurii alcătuirii...

Vietăți dedesubt poate și unde, și unde
cuiub mai ferit prin vîrste
de ochii luncătorii ai șarpelui
interstelar...

Ocel de aripi risipit în vis,
arbori mai mult în viscolirea de frunze
indepartîndu-se într-un cearcăn de gînd
fără nume.

Un pod de raze peste

vîrfuri încă

Cu plopii în amurg să stai alături
în palida lumină a-nserării
și să auzi cu șoapta din frunzare
cum se strecoară-n gînduri ritmul nopții,
scîlpirea dinspre stele tutelara,
vibrînd acolo-n pacea din celule.

Ce-i freamătul acela? Dinspre care
tărîm necunoscut coboară-n sine?
Să se adune zările, să facă
un pod de raze peste vîrfuri încă
mai nențele pe cit e noaptea mare
cu zvon adinc plutînd peste tărîmuri

Vorbeste-mi despre amiaza

Vorbeste-mi despre amiaza

Vorbeste-mi despre amiaza singelui,
despre clipele mari scufundate în cîntec
ca-ntr-o baie de lumină albastră
tălăzînd peste dealuri și văi,
peste lanurile cîmpiei.

Vorbeste-mi prelung, vorbește-mi meru
ca-ntr-o aburire pe frunze și lasă
acolo departe, într-un azur să se piardă
cuvintele, pîlpîind nențele
peste glia străbună.

Marmura bustului tău e străvezie acum
ca un fruct care dă în pirg și se coace
limpezindu-și sevele în simfonia
destinului.

Uită multe. Trăiește doar clipele mari,
Vorbeste-mi despre amiaza singelui.

Fintină și stele

Se adună seara pe deal și intră pe rînd
să bea apă. O, sufletul meu, ascultă-le
cîntecul acolo.

Spinal dă tîrcoale zadornic să-nchidă
ghizdurile fintinii, să pună sigiliu
la-ncheieturile lor de umbră.

Ci plînsul dacă-l auzi
e al Ființei răsărite-n adinc,
întru margini de sine.

Piatră pe piatră de-ar sta
să se întoarcă pînă-n cîmpii
nopții de seas și fără sfîrșit,
unde suta scurmă pulberile
spiralelor.

Picură sfînt lacrima Gliei străbune
doar pe drumul razei din adîncimi...
Cine coboară urcă meru
spre el însuși.

Pod aerian

Un pod aerian să vezi deasupra-
nu de beton, ci doar de aripi multe
spre zarva cuiubului cu pui veniți pe lume
să tulbure prin cîntec asfințitul.

Nu s-au mai strîns oștiri, nu se mai ține
convulsia de nouă și de moarte,
ci numai zvonul aripiilor stăruie deasupra
intinderilor poșnice-ale vieții.

Pădurile în stria de lumină —
acolo, împletind un vis spre ceruri,
Pământu-nvăluit în cețuri mari, albastre,
va răsări în cale-ți, va apune...

Și pod aerian să vezi deasupra-
nu de betoane, ci de aripi multe,
cătore chemarea cuiubului cel singur de sub
stele,

în infinit găsit ca prin minune.

Sîmbătă, spre prînz

balaură se uita mirat la unghie, ca și cum nici degetul și, parca, nici mina aceea mare, cu praf de cărbune adînc imprimat în pori, nu era a lui; o vedea acum pentru prima dată. Avea o pată albă, o noiță, cum se spunea la ei, în sat, semn că și va cumpăra haine noi sau măcar o cămașă; iar sub pată și sub unghie, mai spre colț, se desena limpede un contur negru, tot de la cărbune. „Na, își zise, am ajuns să port doliu. Port pe dracu, se enervă singur, doliu după săpun, că nu m-am spălat ca lumea cînd am fost la duș, după schimb, că nici gîndul nu mi-a fost la asta.”

Trase ziarul mai spre el, rupse o bucată de piine și începu să o mestecă încet. Nu prea avea chef de mîncat, parca de nimic nu avea chef în ziua aceea; și îi apărea meru în față Anton, mai întîi tipînd, și el stînd butmac, cu mințile atrîndu-i moi pe lingă salopeta, cu noița asta — fi-i-ar capul de ris — cu tot, și Anton lovit de vagonet, căzut pe lingă șină. Marin, meșterul, spărgea la frontul de antracit, bubuia meru, așa că el n-a auzit nimic, dar au fugit ceilalți și adică Nicu și cu Mihai, apoi a aruncat lopata și Vasile, de s-au bulucit toți spre Anton. Acum dacă stă să se gîndească bine, Anton nici nu avea lămpașul, sau fusese întors cu spatele și nu-l văzuse el, o fi vorbind cu cineva, mai știu ce, că el, după ce a încercat vagonetul, l-a împins spre celelalte care asteptau cumînți să fie scoase de acolo. „Ceasul rău”, oftă Balaură, și tăie cu briceagul o felie lungă din slămina de pe ziar. Abia atunci ridică privirea, descoperi că se află singur în bucătărie, și își aminti că Irina plecase de două zile la mătca-sa, tăiau ai ei porul și trebuia cumva să-i ajute, iar copiii erau la școală, învățau amindoi după-masa. Dacă l-ar fi văzut mîncînd pe ziar, Irina s-ar fi supărat că, îi spunea ea de fiecare dată, tot trage la sărăcie, de parca și azi mai stătea singur în baraca de nefamilisti, și n-avea casa lui, masă și farfurii, de se face de risul oamenilor.

— Și nu pe tine te faci, se enerva ca meru, ci pe mine; că oamenii văd și judecă.

— Care oameni? se nedumerea el. Care, că sintem numai noi? Ce, e loc de trece prin casa asta? E parca? Gara de Nord?

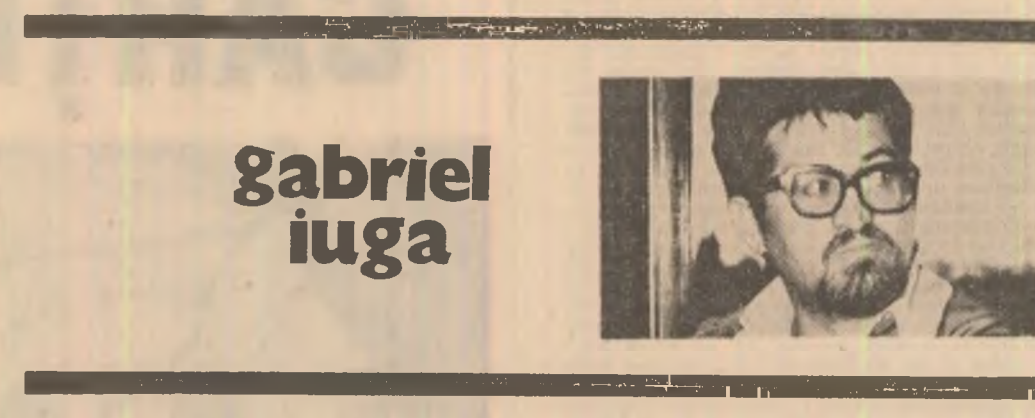
Dar Irina îi rupea ziarul și-i întindea față de masă, cu farfurie și cuțit alături. După aceea nu-i mai vorbea toată ziua, oricît ar fi încercat el să o împace.

Balaură oftă din nou, împacheta ziarul și-l aruncă în găleata cu gunoi; se spăla la chiuvetă pe mâini și, descurîndu-se, se aplecă de oglindă acolo, rînjînd dezvelindu-și dinții, cercetîndu-i cu atenție. Luni trebuia să se ducă și la dentist, orice ar fi, pentru că îl căzuse plomba. Deci, își spuse Balaură, abia luni era zi de spălat pe dinți; iar pînă atunci, slavă Domnului, mai e timp destul.

Cînd se ștergea pe mâini, văzu din nou pată albă de pe unghie, se irită dintr-o dată și, scotocînd în sertarul unde își ținea Irina papioarele de ață pentru cusut, scoase foarfece și decupa negreala, cu noița aceea cu tot. Se mai zărea doar un colț alb, un punct mic și neclar, și el își spuse că a rămas fără costumul nou de haine, urma aceea nemănsămînd decît, poate, o cravată sau, rise Balaură în sinea sa, cel mult o pereche de șireturi.

Pe urmă își aminti că trebuie să cumpere piine și ieși din casă.

Anton stătea prăbușit și nu scootea o vorbă; în întinerul lui Balaură crezuse chiar că a murit, că roțile au trecut urînd peste el, și

gabriel iuga

numai o parte din Anton mai era lingă tamponetele vagonetelor, pentru că el nu-l zărea decît casa de protecție rostogolită spre armătura de lemn, și o parte din salopeta, parca o minecă, atît ci îl lumina lămpașul lui Mihai. Cei trei l-au ridicat de acolo și a auzit sutorul cum pornește spre suprafață. Cineva l-a împins de umăr, el s-a urît cu greu din loc, încă năucit de cele întimplate. Era Mihai care nu urcase cu ceilalți, l-a recunoscut după mirosul iute de usturoi, pentru că Mihai mesteca mai meru cît un cătel, doi, pentru colesterol, spunea el, cînd îl injurau toți că le otrăvește aerul.

— Cam gemea, dar altfel n-avea nimic, strigă acesta în urechea lui, apucînd lopata.

l-a trebuit mult timp pînă să înțeleagă că

V. Corneștean: „Arc peste timp”
În paginile 4, 5 și 6, lucrări executate în cadrul
tăberei de sculptură de la Sighetu Marmăției:
Fotografii de Mircea Șoncutean

despre Anton este vorba, dar nici așa n-a crezut mare lucru din cele spuse.

— Cui n-are să-mi miră Balaură, că doar a trecut vagonetul peste el?

— Asta în capul tău, strigă iar Mihai, incînd sub greutatea lopeții pline.

Au încercat și restul de cărbune, așteptînd să vie artificierul și să plece de acolo; gaurile erau date în perete și ci deja își strîngeau sculele, dar n-avea mai coborît nimeni pînă la orizontul lor.

Pe ceilalți i-au găsit la dușuri, se îmbrăcau, și Mihai i-a injurat duios de mamă, că trăsese răcheta din locul de la poartă.

— Păi l-am dus la spital, se apăra Vasile, că trebuia, nu?

— Cu salvarea, întări și Nicu, trîngîndu-și puloverul peste cap. Văzînd că Balaură îi privește speriat, auzind de spital și salvare, adăugă: Era leșinat și aproape nu-i auzeam respirația. Cred că a murit deja la ora asta.

Mihai azerul cu bocancul după el, dar amindoi se facuseră repede nevăzuți, trîntind ușa în urmă.

— Au înnebunit, mormăi Vasile. I-au și pus cruce și acum e cîntă prohodul, zăpăciți!

Dar dacă, se gîndea Balaură, băieții nu glumiseră și cu Anton era de rău? Tocmai acum își găsisse Irina să-si facă drum la țară, că de porcul lor nu mai putea el, și de soacră-sa, că astia atît știu: să baze în ei și să se laude la toți că sint destepti și au cîrnati în pod și sunci adușate. Scîlpă scribit, zicîndu-și că toate astea se întîmplă pentru cineva chile de carne acolo, și da el nu-i pasă nimănui, că și Irina, gata, gata, cum strănuia moică-sa, cum fuge să o dădăcească. Și ea, maică-sa? Ea nu-i cîntă tot timpul că e o proastă și s-a apucat să facă doi copii cu un bleg ca el, cînd putea să-l ia pe dirigințele de la poștă și să rămîna în sat?

— Păi, îi sărise lui ocăla tandăra, să-i spuie mă-tii să-i mai tie gura, că nu-i mai calc pragul o mie de ani! Dau de pămînt și cu ea și cu Milică, postarul, de le sună apa în cap!

Pe urmă l-a umflat risul, că Milică nu stia nimic de planurile bătrînei; se însurase omul de mult și își umpluse băutura de copii. Cînd i-a povestit ce-i tot cînta a bătrînă, Milică a căzut de pe scaun de ris, că stătea la un vin sub umbrarul lui din spațele casei.

— S-a zăpăcit lumea, mă Ilie, hohotea el. Păi a uitat, mă, că sintem tamen veri direcți? Ce-o vrea, mă, să ne mai înrăduim o dată? Nu ne ajunge?

— Și acum el stă ca prostul în mijlocul drumu-

olga neagu

cum tremură cuvintele

cum tremură cuvintele cînd le scriu
parcă o boare, un fluture trece furîș
prin desertul hîrtiei, albul pustiu
trece umbra cămăii — mina pieșii

se-nfioară de-alăturarea lor cu alte cuvinte
și se tem de verbele săbătoice, devoratoare
și lasă blănițele de pe trup mai înainte
de-a fi sfîșiate de semnele mari de-ntrebare

apoi se-nșiruire ca-ntr-o moarte, precis
se mai ajută-ntr-ele, se declină
mai trăsînd cum copilul în vis
mai clipind ca un ochi în lumină

cînd e gata poemul ca un sicriu
în care doarme gîndul defunct
e rîndul sigiliului pe care îl scriu
ca un capăt al lumii, deci: Punct.

ce să număr?

ce să număr? zilele, orele, secundele?
ce să numărăseas meul din cenușă
cum oceanului i-aș număra undele
sau porumbelului ginguritul din gușă

ce să număr? timpul, anotimpul, viața?
cile frunze, cite cioturi uscate-n păduri,
cite molecule de apă are, așa deci, ghița
ciți ochi negri privesi din tuful de muri?

ce să număr? sentimentele, stările?
cine e mort sau dimpotrivă e viu?
răspunsurile-mbrățișînd întrebările?
pe tine să te număr? oare nu-i prea tirziu?

nu-ți fie teamă, fluturii

nu-ți fie teamă, fluturii — ochi de copil
nu fac rău, ei se-nalță și pier
totul e-o clipă, un timp inutil
ca o piatră zvîrlită spre cer

ei sint privirea îndrăgostiților muși
semine în vînt, păpădie
zburătoare cu aripe lute
nu-ți fie teamă, iubite, nu-ți fie

ei sint cruce de polenuri și rouă
aer incendiat de trandafiri
sint cuvinte-ntr-o limbă străină și nouă
o, nu-ți fie teamă, să nu te miiri.

citeodată și-aș scrie

citeodată și-aș scrie pe-ndelete și tandru
ce s-a mai trăit de cînd ești un vis
poștașul subpămîntului (ca un scalfandru)
să-ți arunce scrisoarea pe geamul deschis

să te bucuri, să suspini, să-ncrepești vreau
și să-mi scrii înapoi punct cu punct, totul-tot
o scrisoare largă cit și pămîntul de lat
și adîncă precum oceanul ce nu-l trece întot

pun urechea la zid să te-aud cum foșnești,
cum îți tragi așternutul de hîmă subșiori
și te-aud cum șovăi, cum te indoiiești,
cum repeți mecanic scena cînd mori

citeodată și-aș scrie în limba aceea ciudată
de semne și gesturi ca-ntr-o cuvint
semnul inimii egal semnul tău,
semnul tată e semnul pămînt.

constantin menagache

Copacul de piatră

A te despărți de lumină
cu sentimentul că
nu ai fost decît o zăpadă
pe un arbore de piatră.

A înțelege că țîrîna
nu a fost altceva decît o ciudată frunză
răscolită de lacrimi,
de presupuse iubiri. A înțelege deci
că ea, frunza
tot copacului de piatră se-nchină.

A înțelege apele
ca pe un abur al unui trup
în continuă ebosire
pînă ochiul nostru îl crede
un alcătuire. A înțelege
că tocmai acest abur nu a fost niciodată
sevă pentru copacul de piatră
și că totul s-a născut
din insonniile acestui copac
meru rotitor, niciînd negînditor.

Poate să fie

Fugi posăre pînă în pintec
de ou
pînă în amintiri mișcate
de aer, de păcate, de fiara adîncului.

Fugi ou,
înțelege-mă bine... Nu tu ești zbor
într-o jumătate neîntregă de cer.

Fugi pasăre
direct într-un rod
în care nimeni pe nimeni
inventează.

Zboară oule pînă te faci
o dungă albastră, pînă cu totul dispari
într-un altfel de ou.

Imaginar meru

Iubito, tu meru imaginara
hai, vîruiește-ți, vopșește-ți
sentimentele,
iată-mă,
vin mai bîtrîn cu un poem.
Imaginar meru, iubito.

Educarea ochiului

Într-o zi am să văd
un copac tînd un topor,
un cap retezînd o ghilintină,
iei fugărit de iepuri.
Oho, și cite altele
am să mai văd!

Lacrima de piatră

Din vîrf
și pînă la poalele durerii
tu mamă
ce bulgăre de lumină
te-ai făcut!

teatru

t

Hotel «Zodia Gemenilor»

Se întîmplă peste tot, nu numai la noi, ca unele piese de teatru, aparținînd celor mai diferite genuri și celor mai diverși autori, să treacă, — pe drept sau pe nedrept — în uitare, la un oarecare timp de la premiera absolută, și asta, din cele mai felurite motive (text, regie, distribuție, interpretare, cronotip, programare defectuoasă sau pur și simplu fiindcă „au ieșit” într-un anumit nepotrivit). Unele dintre acestea sint, din cînd în cînd, „redescoperite” și, în haine scene-text) încearcă din nou să cucerească publicul și presa. În multe cazuri, din fericire, eforturile de realizare a unui nou spectacol se justifică, aflîndu-se în fața a ceea ce se cheamă a fi o revalorificare. Și materializarea unei atare preocupări nu poate fi considerată altfel decît un lăudabil fapt cultural. În această idee, probabil, cu citva timp în urmă, Teatrul de Stat din Arad a prezentat, în regia lui Dan Alesandrescu și scenografia lui Onisim Colta, comedia lui Valentin Munteanu, **Hotel Zodia Gemenilor**. Și probabil au fost foarte luate în calcul și alte considerente, de natură, să le zicem așa, de autofinanțare. Căci rezultată acum, la o distanță în timp de la premiera absolută, piesa nu e de

natură să te entuziasmeze în mod deosebit. O anume „subțirime” dramatică este evidentă, conflictul fiind destul de firav, în primul rînd din lipsa unei mize cu adevărat greutăți și eventual mai convîngătoare. Faptul de a aduce în scenă trei gemeni (unul inginer pînă în mîduva oaselor, altul timid, apucător și logodit, iar al treilea, după cum era și de așteptat, manifestînd lipsuri pe linie de comportament, etică și respectare a legilor), oferînd astfel prilejul unei demonstrații actoricești, poate fi un minunat punct de plecare pentru o antrenantă comedie. Abia de aici trebuia să înceapă construirea unor situații dramatice intense care să valorifice din plin respectul dat al fabulației, cu o ușor de presupus suită de confuzii, de natură să constituie coloana vertebrală a conflictului principal. Autorul este însă prea mult „furat” de aspectele și pitorescul „lumi” personalului hotelier și al altor personaje adiacente, previzibilă ca evoluție și reacții. Și, din păcate, „lumea” acestora nu e tocmai organic legată, sub aspect dramatic vorbind, de linia conflictului (ce ar trebui să fie) principal. Iar apoi, comedia însăși se diluează în acel mult prea lung final duios-moralizator.

Regizorul Dan Alesandrescu și trupa arădăna au avut deci de luptat, în primul rînd, cu un text fragil, insuficient articulat, carențe parțial contraracare prin ritmul de-a dreptul infernal imprimat spectacolului; dar tot din aceste motive prea au abundat gaguri „în sine” (unele cam vulgare), ce voiau să strînească risul cu orice pret, interpretîi agîtîndu-se prea mult și cu rost și fără. Nu știm cum a arătat spectacolul la premieră, dar asta mai văzută. Au interpretat: Dan Antoci, Mariana Müller, Radu Cazan, Mișu Drăgoi, Emilia Dima Jurcă, Gabi Daicu, Ion Costea (în triplu rol, vestul de reușit), Gina Cazan, Vasile Grădinaru, Iulian Copacea și Mona Tina.

Au fost eforturi demne de o cauză mai bună. Bineînțeles că obligățiile de autofinanțare nu pot și nu trebuie deloc neglijate și, de asemenea, nici interesul față de spectatori, față de numărul lor, în speță. Dar aceste preocupări (pe deplin justificate, repetăm!) nu ar trebui să ne facă să uităm de educația estetică (o componentă deosebit de importantă a educației permanente) la care este obligat teatrul prin însăși rațiunea lui de a fi.

Radu Bădiță

N.R. În prima parte a cronicii „Necesitatea adaptărilor?” de Nicoleta Gherghel (18 octombrie a.c.), dînt-o eroare de dactilografie (coloana 2, rîndul 4), a apărut **Ion Brad și Dan Micu**. Fa-cem cuvenită rectificarea.

plastică

p

Lirismul formelor naturale

În aderența lui Mihai Marcu la blocul de materiale întreg și concentrat, mișcarea în cele mai multe cazuri pluri-direcțională a volumelor sculpturii sale îl situează actualmente pe o linie de gîndire ce nu mai are multe puncte în comun cu sugestiile de la care plecase la sfîrșitul anilor '60. Brăncușianismul își pune pregnant am-tunci pețetea asupra primului moment modern al sculpturii românești post-belice. Stimulativă și neaxiomatice, lecția brăncușiană descătușase fantezile și îndemnase la căutarea exprimărilor esențiale a căror personalizare nu a întîrziat să vină în opera unor sculptori de mare anvergură, despre care nu este locul a vorbi în aceste rînduri. Marcu, fără a uita rigorile învățămîntului academie, a fost și el sedus, în acea perioadă, de arta marelii precursor. Citeva din sculpturile sale, prezente în expoziția se încadrează în tipologia de sorginte brăncușiană, în circulație încă la începutul anilor '70 (mai refer la **Cutezantă, Învîngător, Plenitudine, Temezar, Izbindă**). Tipologii pe care artistul nostru — spre deosebire de alți colegi de generație — nu le-a mai prelucrat formal și care au rămas în opera sa precum soluții fără continuitate și cu valoare indicativă pentru o anumită conștiință a saturării imaginii cu semnificații devenite de uz comun. Este

ceva remarcabil însă în aceste lucrări, anume un echilibru și o robustețe împinsă pînă la accentul teluric din **Plenitudine**, o variantă a simbolismului mitologic al lui Lipchitz (din gre-ouale compoziții din anii '30) unde se simte încă ecoul nedefinit al unei încercări de lectură în cheie brăncușiană a clasicii Victoriei de la Samotracia. Ajuns aici ar trebui să fac o scurtă paranteză, doar pentru a semnala că în expoziție nu reăgisim nici una din lucrările de vîdătită apremăntă figurativă executate de Marcu pe parcursul anilor '70. În economia actuală a mijloacelor expresive ale artistului, ele trebuie considerate suportul de virtuozitate ce a îngăduit tratarea cu de-gajare a materiei și menținerea unei coerențe a sensului în condițiile apar-tenentei departării a formei. Ne pla-săm prin această afirmație la nivelul contradicției aparente. Că există o unitate a sensului în sculpturile lui Marcu, putem observa fără mari eforturi. Artistul lucrează pe cicluri te-matice și cel mai lesne lecturabil este cel **icarian** unde primele cinci lucrări citate mai sus fac notă separată. Cu **Paradox, Baladă, Vis**, ne instalăm în lumea unui simbolism abstract, plecat de la imagini convenționale, decupate spațial într-o tridimensionalitate îndrăzneată. Ruptă, cum spuneaem, cen-tralitatea blocului, Marcu nu mai are

posibilitatea ocupării spațiului cu o-biectul artistic ci doar a inserției a-cestuia din urmă în el. Jertfa. Sacrifi-ciu și **Apoteoză** la rigoare pot fi con-siderate forme naturale a căror în-trare într-un — sau desprindere de un — spațiu au fost însă rețeteze trau-matice. Ca atare impresia de lipsă de continuitate, de autosuficiență a ima-ginii este flagrantă. Inclusiv atunci cînd imaginea nu este — pe plan pur tehnic — doar rezultatul degajării masei și al lustrurii suprafețelor. Ci și al perforării blocului și evidenție-rii (vezi **Cădere**) unor structuri de planuri, procedeu ce ne duce imediat cu gîndul la soluțiile analitice ale lui Archipenko (din **Boxerii**, 1935). Exis-tă, desigur, o poezie discretă a acestor rețetări, brutalizări și urmăriți de forme vegetale. Ciclul **Fata Morgana** este în fond exemplificarea tentativă de a atribui o haină abstractă unor ireprimabile avînturi lirice. Născut undeva în cîmpia Bărăganului, scul-ptorul are nostalgia întinderilor largi, a undurilor și iluzilor devenite semn-emblemă, precum în această **Netîmă** unde carnalitatea materiei, devenită a-gregare energetică, se rupe de spațiu care o refuză. Conflict temperat în ciclul **Rusaliile**, trîntind la o stră-veche păgînărită din care mai rămîne o amintire nedefinită dar sensibilă. Mihai Marcu reactualizează astfel unitatea și centralitatea blocului, reinvestește materia cu o senzualitate dizolvată în abstracție formală din celelalte cicluri, demonstrînd că abordările tehnice di-ferite sint instrumente de lucru al unei viziuni ce se autodiferențiază permanent prin raportarea la un unic univers, în care artistul rămîne im-plantat nu doar cu rațiunea ci și cu afectul.

Grigore Arbore

Poetul și Orbul pe Vîrfurile cu dor

— UN DIALOG POSIBIL —

...O dark, dark, dark, amid the blaze
of noon,
Irrecoverably dark, total eclipse
Without all hope of day!...

John Milton

(...ca într-o irealitate Muntele de Statonnic; pe stîncă înaltă, Poetul privind zările Lumii; o muzică de Cer și Pămînt se aude ușor a naștere, a trecere și ne-trecere; vînt albastru subtil, purtînd mireasmă și gust cosmic; prof stelar în viridile de lumină și sîngerile de ceață și într-o secundă lungă, din Poet se desprinde Orbul: același chip dar cu ochi tăcînd... Stîncă se luminează apoi, se luminează parcă umindu-se, jur-impresurului arîndu-se într-o frumusețe primordiale, gravă; muzică se schimbă pe nesimțite — un straniu concert: cîrpiriturii aurii și albaste, auri suave de clopote mici ori foarte îndepărtate... Poetul și Orbul sunt acum într-o aură totală: dialoghează și, deși buzele lor nu se mișcă, cuvintele fiecăruia plantează adevăruri știute, abia bănuite, sau, pur și simplu, închipuite; o legănare imaterială, deci...)

radu cârnecki

erci eterni, de mitice proporții
de veghe stînd, Cuvînt în fața sorții...

E Libertatea o-ce-a-nă apă
imensitatea-i sinele-mi adapă
și-n sinele-mi doar eu mă cred năierul
și mă cunosc și mă cunoaște cerul,
adîncul ei adîncului mă sapă:
E Libertatea o-ce-a-nă apă...

Poetul

(voce caldă, convingătoare)

...un gînd august de Glorie mă-ncearcă:
să fiu, și-a vrea, pe-o prînciară arcă,
de fapte-nunat și de-auree,
oceanul să mă-mprejmue cu hără
de valuri care imnea să-mi toarcă:
un gînd august de Glorie mă-ncearcă...

(...ce-i Glorie, de nu izbînda minții
— a fi, fiind asupra suferinții ! —
de nu vieții dăruind viața,
de nu cea răză pătrundînd în ceață
necifericii și a neputinții,
ce-i Glorie, de nu izbînda minții ?!)

ci, inima imi face semn a spune
că Glorie-i iubirea-n stranii strune:
acel sublim etern, cereșc supliciu
în dăruire și în sacrificiu
și nu e, sigur, o deșertăciune
că Glorie-i iubirea-n stranii strune...)

Orbul

(voce în adîncă trăire)

...o, Glorie e starea ceea sfîntă
în care-adînc minunile cuvîntă,
cînd ierburii cresc mireșme și ne-adie
cu aripa-i stăpîna Vespnicie
ce în auzul firii noastre cîntă —
o, Glorie e starea ceea sfîntă...

(...mi-e teamă, vai, de gloria ce arde,
cînd, vai, apocaliptice bombarde
nu vor voi a ocoli pe vr-unul
și vor pieri-teleptul și nebulun
asemenea acelor miliarde
mi-e teamă, vai, de gloria ce arde...)

N-am să-nțeleg nîcînd puterea urii:
vreau să rîmîn la Glorie Naturii,
jur-impresurului să simt imense spații
și energii sosind din constelații:
un ritm e totu-n tainele Făpturii
vreau să rîmîn la Glorie Naturii...)

Poetul

(voce admirativă, interogativă în final)

...cu ochi îndrăgostit să te contempul
Natură, tu, în infinitul tempul,
bogată-n toate, deschizînd spre ceruri
divine frumuseți și adevăruri,
în cosmicul concert sublim exemplu
cu ochi îndrăgostit să te contempul.

Cu tine, numai, clipei simt nesaful
cînd singele își potrivește danful,
cu tine, numai, în decor măiestru,
mi-e vîzurl pur precum un lac alpestru
și de pe vis arunc în hăuri zaful:
cu tine, numai, clipei simt nesaful.

Cum să te apăr, viața să-ți dureze
la ne-sfîrșit cu simțurile-i treze ?
cu cine să mă lupt — ci fără arme ! —
că veacu-acesta spin să nu te darne
și de pe care sfînte metereze,
cum să te apăr, viața să-ți dureze ?...

Orbul

(voce frumoasă, reținut-patetică)

...Natura, azi, o simt cu tot ce este
vibrînd în mine: colosale crește

de munți-bărbați desăvîrșind înseme,
de mări-femei în dăruire asemene
asemenea perechilor celeste:
Natura, azi, o simt cu tot ce este...

(...cine sunt eu — văzduhul dîndu-mi zvonuri
de cînt ucigătoare sonuri
ouzului cadente poluante ?
Natura, vai, se năruie ondante,
apocaliptic timp, zăbite tronuri —
cine sunt eu — văzduhul dîndu-mi zvonuri f...)

Jur-impresurul tot vi-i dăruu vouă:
iubirea și speranța — amîndouă
tesindu-se Naturii taină-n taină —
(ci, sufletul, în aspra cămii haină,
mă simte rob al vieții pururi nouă)
jur-impresurul tot vi-i dăruu vouă...

Poetul

(voce adîncă, ușor-patetică)

...a nu muri de tot, a mai rîmîne
stăpîn de duh pe clipele stăpîne:
a fi în vîz și în auz — eresuri ? ! —
a fi cules la marile culesuri
de fructe-n pirg și-aromitoare grîne,
a nu muri de tot, a mai rîmîne...

(...să urci, trăind, în vîietul de luptă
cînd soarta lumii e de tot abruptă,
să risipești nefeclericii ralu
și unu-l timp mai drept să fii altoalu,
ne-ndulecat și demn, cu fața suptă
să urci, trăind, în vîietul de luptă...)

Oh, să rîmîn mereu Nemuritorul
ce te-ai visat, să fii de gînd izvorul,
cu numele-n granit — să fii granitul,
piatra din unghi — și-n Ceata fericitul
avînd la secolii ce-și urmează zborul,
oh, să rîmîn mereu Nemuritorul...

Orbul

(voce de o trîtete calmă)

...da, să rîmîn de vis ca Inorogul
ne-cunoscing ospătul, nici birlogul,
frumos, și bun, și fără de prihană
și rană-n suflet, voluptuoasă rană:
iubirea, deci, aceasta-ți fie dragul,
da, să rîmîn de vis ca Inorogul...

(...să poți simți mereu în tine Moartea
înaltă, bîndă răsîndu-ți cartea,
să-ouzi tăcerea-ei și să-i bănuu gestul:
mereu cu ea, ce mai înseamnă restul ?
tu ești al ei și ea îți este partea:
să poți simți mereu în tine Moartea...)

...da, să rîmîn esență în esențe
vigore dînd perpetuei prezente,
să curgi minune-n zicere: rapsozii
sunt cei ce nemuririi voievozii —
nu-i ei, Homer, cel-ce se stîne-n zdrențe ? —
da, să rîmîn esență în esențe...

Poetul

(voce fermă, apoi patetic-dramatică)

...din piscul-pisc aud vîind oceane:
multimile-n multimi de milioane
strîgîndu-și voia, laudîndu-și regnul,
dînd trecerii tîria lor și semnul:
un nu total ambițiilor vane
multimile-n multimi de milioane.

Timp-fără-timp și fără de zăbavă:
istoria se clatină bolnavă,
apocaliptic pas în ritmuri dure,
cuvintele-n atomice armure
iar dragostea, în firea ei, firavă:
istoria se clatină bolnavă...

Sufletul meu e-al veacului ce-apune
răpus de geniu, gol de-nțelepciune
și, ca un rege-nemînjat în tîria,

și roade lanțul, spaimile își urî
ne-mai-sperînd în ceruri vo minune:
sufletul meu e-al veacului ce-apune...

Orbul

(voce adîncă, demn-patetică în final)

...în piscul-pisc !... și mă-nțeleg: zidirea
nedîndu-mi ochi, mi-a dat nemărginirea
primordialei ceți, cu ea Vecia
în care-mi cresc edenul și pustia
în suflet cununindu-le, căci firea
ne-dîndu-mi ochi, mi-a dat nemărginirea...

(...singur aici și parcă-as fi-n Olimpul
zeilor care inventară Timpul:
Zalmoxis toce-n frunza de ferigă
și-aud cum trece-n aer o quadrigă;
pe frunte simt: mi se oșază nîmbul
zeilor care inventară Timpul...)

Sufletul meu e-al veacului ce vine
profet și domn purificînd lumina,
dînd neamurilor din puterea-i castă
— vale de cosmos care ne adăstă
spre-a înflori iubirile depline —
sufletul meu e-al veacului ce vine...

Poetul

(voce îngîndurată, interogativă sieși)

...sunt totul-Tot, esență-adînc-limpidă ?
dumnezeu-n vreaea ei avidă
de intrare spre-a putea învinge
a Timpului tîrie ce ne-mpinge
fără-de-greș cu-aripa lui aspidă,
sunt totul-Tot, esență-adînc-limpidă ?...

(...o, întrebări, meru a clipei fugă,
iubirea-am fi, la cerul ei ne-njugă
minindu-ne atent și fără sațiu
— cu chipul nostru-acoperind un spațiu —
fiece pas făcîndu-ne de rugă:
o, întrebări, meru a clipei fugă...)

...e goană după vînt a noastră faptă ?
iar gîndul-gînd spre limen ne-ndeapă ?
— viset un paradis cu ceruri nalte
în care liniști limpea să-mi scaldă ! —
după frămînt ce veșnicii ne-asteapă ?
e goană după vînt a noastră faptă...)

Orbul

(voce înceală, ne-resemnată, totuși)

...ne-văz al meu, ascunsă mea pupilă:
e firea noastră naltului ostilă ? !
iar al poezii sumbru peisagiu
să fie, aore, un etern ravagiu:
eu, sufletul-i imagine acviliă,
ne-văz al meu, ascunsă mea pupilă...

(...trăiri prin timp: imaginară voce !
iubirea, numai, poate să invoce
acele lumi ce, legîndu-și stolul
de frumuseți, mă mintuie de golul
de întrebări-răspunsuri echivoce:
trăiri prin timp, imaginară voce...)

...oh, să desfaci a veșniciei crustă;
triumfător, prin poarta ei îngustă,
să treci și-n juru-ți murmurul de stele
— puterea stă-n cîntările rebele
spre adevăr în strălucire-augustă:
oh, să desfaci a veșniciei crustă...)

Poetul

(voce adînc-dramatică)

...sufletul meu e-al veacului ce-apune
răpus de geniu, gol de-nțelepciune...

Orbul

(voce încrezător-patetică)

...sufletul meu e-al veacului ce vine
profet și domn purificînd lumina...

Poetul

(aceeași voce)

...sufletul meu e-al veacului ce-apune...

Orbul

(aceeași voce)

...pe aceste ultime cuvinte lumina scade în
intensiitate, se aude iarăși acel straniu concert:
cîrpiriturii albe și negre se alătură celor aurii și
albaste, suavele auri de clopote mici aleargă
spre cele îndepărtate asemeni unei pîi domol
risipindu-se; o ceață de sîrșit de iubire și in-
ceput de lume se insinuează și, ca într-un vis,
Poetul și Orbul se topeșc unul în celălalt: o si-
luetă de taină, de tristețe și speranță și, ca
într-o irealitate, Muntele de Statonnic, iar de
juru impresur, dedesubt și deasupra Timpul cel
atoate-mistitor, deci...)

(fragmente din volumul Pasărea de cenușă)

lui, cu plînea în brațe, și Irina la porcul ei și
la nebuna de măică-să, că nu-i mai pasă de
casă, de a lăsa-o pustie, și nici de copii, tot
ei trebuie să se gîndească la asta, că se și pri-
cepe de nu mai poate. Dar, își spunea Ilie, dacă
e vorba pe așa, și pentru că tot e simbată, o să
se apuce să facă o fasole cu ciolan, adică mî-
carca pe care o gătește Irina cea mai bine, de
mîncîcă toți ca scapăți de la inec. „Pun boabe-
le la fier, își zicea, arunc prima apă și boabe-
le le păstrez în oală...”

Pe urmă se trezi în fața spitalului. O luase,
fără să știe spre cealalt capăt al orașului, și
descoperi gardul nou, opșit în verde, ce im-
prejmua parcul plin de verdeață. „Anton, se
trezi el brusc din supărarea lui, asta e, am uitat
de Anton.” Intră grăbit înăuntru, parcuse aproa-
pe în fugă aleca asfaltată și, fără să țină cont
de protestele omului de ușă, urcă treptele spre
camera de gardă. Cunoștea bine locul, aici nă-
cuse Irina amîndoi copiii, și el venea pe vremea
aceea aproape zilnic, cu flori și portocale, aburit
de o fectiere ascunsă. Cînd a aflat de Gelu, de
băiatul lor, soacră-să l-a sărutat pentru prima
dată, l-a bătu pe spate și l-a spus că e bine, că
abia acum e foarte bine, și el nu reușea să in-
țeleagă de ce este atât de bine, pentru că Anuța
se născuse mai înainte și el fusese la fel de
bucuros.

— Ce mai, nu te ajută capul, se căina ea fals,
că io zic că tot Milică era mai bun, rîdea ea
mută. Un băiat e un băiat, mă Ilie, și o fată
e o fată, asta !

— Păi, se nedumeri el, ce-i cu asta, că n-ai
spus mare brînză, să rîmîn io cu gura căscată !
— Băiatul aduce zestrea în casă, fata o duce
de acasă, că trebuie să-i dai, că nu se mărîță
alfel și le ride satul. Așa că acum te-ai pripoc-
șit de băiat !

„Ce neam l-o fi dat ea Irinei, că, atunci cînd
ne-am luat, am dormit pe ziare, în apartamen-
tul nou, pînă la primul salariu ?” se gîndea ne-
dumerit Balaurca, urcînd ultimele trepte. Într-
bă de Anton, se certă cu o asistentă care striga la
el că nu-i oră de vizită, și o porni spre etajul
doi, injurînd-o în gînd. „Omul poate moare și ei
il arde de ora de vizită”, murmură Balaurca, apă-
sînd clanța salonului unde era Anton.

Anton era mort, întins pe pat, cu cearcăful
rîs pînă sub bărbie. Ilie Balaurca se sprijini cu
tot trupul de tîbla usii, simțînd cum i-lasa ge-
nunchii, cum se înmoaie tot și cade acolo. Lu-
mina vie de afară spăia fața palidă a prietenul-
lui său și Ilie făcu efortul să înainteze totuși un
pas, să-l vadă mai bine. Atunci mortul deschise
ochii și începu să rîdă.

— Te-am auzit cînd te certai cu nebuna aia,
Te fac o tablă ? întrebă repede Anton.

Balaurca se lăsa moale pe marginea patului
și începu, mecanic, să aranjeze pîlurile, apoi se
opri brusc și înălță privirea.

— Adică, n-ai nimic ?

— Ce să am ? se miră acesta aruncînd zarile.
Am o întorsă, că așa a zis doctorul. M-am
spierat de vazonetul tău, m-am împiedicat și am
căzut de mi-am sucit piciorul. Da ? să vezi ce-o
să-mi facă nea Pedeapsă, ăla cu netesul, pentru
asta !

— Adică, nu io...
Dupa ce Ilie dădu de trei ori la rînd șase șase,
Anton se întinse liniștit pe pernă și zise spozit:

— Tot doctorul spunea că nu mai am mult de
trăit, că întorsă e întorsă, dar mi-am frînt și
pîția și peroneul, și că, pînă la urmă, imi tale
piciorul.

— Tibia, nu pîția, il corectă nepăsător Balau-
rea, știind acum ce urmează.

Si Anton nu se dezminți nici de data asta, își
juca rolul perfect, pînă la sfîrșit, cum făcea și
la școală, în satul lor, cînd voia să obțină ceva.

— Mi-a spus că mai am doar o șansă ca să
mă salvez de cîmpărire.

— Aha, aha ! dădu înțelegerii din cap Ilie, ru-
pînd un colț din plîne și băgîndu-l în gură. Adică,
o șansă tot mai există, ai ? întrebă el, întin-
zîndu-i plînea și lui Anton.

— Dar mică, fu de acord Anton, rupînd cealalt
colț. Să încerc să-mi spăl rana cu niște
juică tare, ca aceea de ai primit-o tu de la țară.

— Vasăzică numai juica mea e bună, ai ?

— Păi da, că eu așa m-am gîndit. Cam vo
juma de chil acolo, sau, hai, trecă de la mine,
un chil cel mult.

— Și trebuie ne dinafără sau pe dinăuntru ?
mormăi cu gura plină lîle, întelegînd abia acum
cam ce voia prietenul lui.

— Cum pe dinafără ? holbă ochii bolnavul.
Vrei să ne dea jos pozele de la panoul de
onoare ?

Ilie Balaurca nu voia lucrul acesta, așa că ră-
mase stabil pentru a doua zi, că tot era dumi-
nică și Anton urma să iasă din spital, să încerce
împreună damigeană de juică de la soacră-să.

★
„Mai fierb ce mai fierb fasolea, arunc prima
apă, că asta umflă în burta, pun ciolanul, torn
ceapa, rumenită și sare cit cuprîndu-...”, își spu-
nea el, deschizînd ușa apartamentului. Știa că
mai trebuia pus ceva, dar acum nu-și amintea
ce anume.

În bucătărie auzi glasul copiilor, pe Irina cum
striga la ei să se potolească, să abia după aceea
simți mirosul de afumătură și de fasole fiartă.

Fără să vrea, Balaurca o făcuse ușurat.

— Da șoricel, dă ? întrebă el dezbrîcîndu-și
haina și agățînd-o în cuier. Că afumătura o simt
de la o postă...

— Irina îi strigă din bucătărie că aduse și so-
rici, și cîmăciori: așa că intră în cealaltă ca-
meră, luă ziarul de pe masă și-l deschise la pa-
gina de sport.

— Bună fată, mormăi Balaurca, citînd rezul-
tatele la fotbal, întrebîndu-se între timp, cine
era totuși fată bună ? Irina sau soacră-să, cea
care-i trimisese șoricii ?

— Ce înseamnă, doamne, se mai auzi el spu-
nînd, o fasole cu ciolan la casa omului ! Cum te
împacă brusc cu toată lumea ?

Pe urmă strîmbă nemulțumit din nas: Dinamo
li bătuse iar pe minerii din Valea Jiului, și încă
la scor.

Ion Lancu : „Cergă”

Poetul

(voce destăinuindu-se cald și sobru)

...cîzînd în sus, cometa mea de soartă
m-a prins în miezu-i, majestos mă poartă
în infinitul spațiu printru sorii
stăluimînd: noapte-mergătorii
core-au deschis a nemuririi poartă
cîzînd în sus, cometa mea de soartă...

(...Frumosul este partea mea cerească
iluminîndu-mi partea omenească,
El, heruvimic, știe să acuze
uritul să mi-l năruie pe buze;
pe frunte-l port cunună-mpărătească:
Frumosul este partea mea cerească...)

El, singur, poate să-nflorească glodul,
mîncîniilor cîntîndu-le prohodul,
El, singur, poate înălță poruncă
iar inimo i se supune pruncă
revedenînd minunilor izvodul
El, singur, poate să-nflorească glodul...)

Orbul

(voce de suflet, ușor insistentă)

...de intuneric, răsînd, podoabe,
Frumosul-i răspîndit în mine, roabe
simțirile-mi ca în solștiilor dorul
și nu e, sigur, o deșertăciune
că Glorie-i iubirea-n stranii strune...)

(...oh, să fugim de-acele vorbe goale,
de clopotul ce n-are-n el răscoale,
de chipul ce-i clopîit cu mina stîngă
de imnurile-n slava lor nălingă:
vreau piscul pur cu auzii astrale,
oh, să fugim de-acele vorbe goale...)

Frumosul-i vis cu-nalte-n veci frîminturi
ploi dăruind la asprele pămînturi
— visînd, aleasa-și desfăta Peșul:
sîngăritate-n dăi, în dăi bancheturi —
fără-de-timp-cîntării, cereșii avînturi,
Frumosul-i vis cu-nalte-n veci frîminturi...)

Poetul

(voce evident emoționată)

...din vremi străvechi și pînă-n vremea noastră
a Libertății pasăre măiastră
ne-a ars în singe și ne-a ars în minte
hîrîndu-ne cu patima-i fierbinte,
străluimîndu-ne deasupra: astră
a Libertății pasăre măiastră...

(...ce-i Ea, de nu a soarelui năvală
și-o ploilor cînd norii n-au zăbală
și-a ierbilor în mindra lor lumînă
și-a dragostei năldîndu-se destîna
și-a vîntului în aspra lui rafală,
ce-i Ea, de nu a soarelui năvală ?!...)

Un imn, dar, Libertății !... Prin milenii
eroi căzuri, sîngeră genii
și pruncii, chiar, ucși au fost în fașă
de sabia tiranilor, vrăjmoșii,
o, timpî trecuți, o, scumpo-mi vedenii,
eroi căzuri, sîngeră genii...)

Orbul

(voce profundă, ușor voalată)

...eu, Libertății sunt acel grăunte
re-germînd în singe și sub frunte,
crescînd capoc la soarele meu negru,
oștăz mereu cu sufletul integru
purtînd la temple vremile cărunte
regermînd în singe și sub frunte.

De veghe stînd, Cuvînt în fața sorții
eu am învins ades tîria morții
cînd în fără-de-legi izbîră sclavii
intrînd în imuri și-n legende bravii

balet

Strălucire și spectaculozitate

Cu puțin înainte de deschiderea noli
stagiului a Operei din București, am
asistat la spectacolul Ansamblului chi-
nez de balet, care a reputat un suc-
ces triumfător. Maniera strălucitoare
de interpretare și profesionalismul dus
pînă la virtuozitate al balerinelor chi-
neze au impresionat profund publicul.
Membrii ansamblului provineau din
centre artistice diferite, dar absolut
toți au dovedit cunoașterea în detaliu
și stăpînirea aproape perfectă a teh-
nicilor baletului clasic și romantic eu-
ropean. Performanța este cu atât mai
notabilă cu cît arta dansului tradițio-
nal chinez este tot ce poate fi mai dife-
rent de retorica baletului european.
Asimilarea ei organică este ilustrată și
de marea număr de premii obținute
de solistiștii chinezi la importante festi-
valuri ale genului, cum sînt cele de la
Tokyo, Moscova, Lausanne sau Var-
na — 1988. De asemenea, creația core-
grafică originală în stil european este
demnă de tot interesul. În acest sens
am remarcat Visul Fluviului Galben,
piesă de o reală atmosferă poetică dar
și cu tonuri energice în care pe o li-
nie abia ghicite a tradiției autohtone
au fost grefate, într-o structură ori-
ginală, elemente ale baletului neocla-
sic. Interpretii Bai Lan și Gong Ruofei
au transpus într-o manieră subtilă
și în același timp expresivă intențiile

Alexandru Morchis : „Votră dăcică”

contestabil vedetele ansamblului, au
incîntat prin exactitatea și virtuozita-
tea figurilor. Cel puțin Ao Lu are o
manieră de interpretare acrobatică,
dacă nu de-a dreptul temerară, eleva-
ția și perfecțiunea salturilor sale avînd
ceva din tehnicile „kun-fu”. În sîr-
șit Gîndurile, o partitură muzicală
mai subtilă, presupunea un efort de
interiorizare, ca și forță expresivă
dramatică, virtuți pe care le-am gă-
sit la Xiu Lili și Yong Xinhua. În
ceea ce privește repertoriul european,
el a cuprins, cum era de așteptat,
secvențe celebre din Giselle, Corsarul,
Frumoasa din pădure adormită și Don
Quijote, în care, fără nici o excepție,
interpretii au evoluat cu precizie și
dezinvoltură. Dar punctul culminant
al serii-l-a constituit „Pas de deux”-ul
din Don Quijote, perechea Tang Min și
Ao Lu făcînd o veritabilă demonstra-
ție de înalt profesionalism. Am re-
marcat sincronizarea desăvîrșită a cu-
plului în splendide combinații de
gare-lette-uri, cabriol și pas de chat,
precum și variațiile fiecărui solist în
parte. Dacă despre stilul spectaculos-
acrobatic al lui Ao Lu, care a avut
o prestație strălucitoare în Dragostea
din pădure, repetată la același nivel
și acum, am vorbit, Tang Min a fost
o revelație în Don Quijote. Pîruțele
scăpărătoare ce o transformau într-un
virtuoz roșu, diagonala de pique-uri și
touchaine-uri și uimitoarea serie de
fouetté-uri au entuziasmat sala. Tang
Min este, fără îndoială, o stea de pri-
mă mărime. În jurul ei și al lui Ao Lu,
întreaga pleiadă de foarte tineri și ti-
neri balerini prezenți la București au
demonstrat marile posibilități și re-
surse actuale ale baletului chinez.

Paul Antipa

m

REMEMBER

POEȚII, CÎND ERAU TINERI... (VI)

UN POET DE MARCĂ, DAR DIN PĂLATE, UN GAZETAR NEPUS ÎN VALOARE PE MĂSURA VOCAȚIEI CUM S-AR FI IMPUS

Scriu acest comentariu sub impresia puternică, ușor neplăcută, pricinuită de o sincerență deosebită de vechele prieteni Gheorghe Tomozei, într-un interviu acordat lui Radu G. Tepeșu în „Flacăra” (vezi numărul din 20 sept. 1988). Gheorghe Tomozei a tipărit ca volum de versuri circa 20, dacă le socotim și pe cele pentru copii, ca și unele selectii-reeditări. Și cu toate acestea, numele lui n-a apărut pe coperta nici unei antologii din colecțiile de mare răsunet „Cele mai frumoase poezii” sau „Biblioteca pentru toți”. Dacă vom aminti selectiv volume ca „Virsta sărutului”, „Steaua polară”, „Noaptea de echinox”, „Poema Patriei”, „46 de poeme de dragoste”, „Suav anapoda” sau „Mașinării romantice”, și încă vom avea motive să ne mirăm pentru ce asemenea opțiuni editoriale l-au ocolit, în timp ce autori mult mai modesti ca talent și mai puțin prolifici au fost răsfățați. F drept că unii comentatori ai săi n-au ezitat să-l reproșeze efortul său de a fi în pas cu cuceririle limbajului poetic al unor confrăți. Dacă a te strădui să nu fii mai prejos ca expresie poetică pe lângă un Nicolae Labis, Nichita Stănescu sau Marin Sorescu înseamnă a fi mimetic, nu putem fi de acord cu o asemenea evaluare. Dar sinceritatea care ne-a tulburat nu e aceasta, întrucât o asemenea eroare mai poate fi înlatărată din practica noastră editorială (și trebuie să fie abolită fără întârziere).

Alta este mărțurisirea care ne-a produs o anumită amărăciune, căci acum, cînd poezia are deja o jumătate de secol, mai puțin se poate manifesta în ceea ce privește aspirația sa de afirmare ca o formă de presă, ca animator de publicități. Nu numai

O fotografie care nu are altă calitate decît aceea că-l immortalizează pe Gh. Tomozei în „vremurile săi bune”, după cum precizează pe vers, „spre amintire, și se supțimează cu dragoste și frăție.” Avea și de ce să facă această precizare în aprilie 1956, cînd abia împlinise 20 de ani (e născut la 29 aprilie 1936).

la „Revista Școlii de literatură Mihai Eminescu”, „Anii de ucenicie”, dar și în jocul ușor parodic al unor spontane reviste scrise de mîna sau dactilografiate ca „Fronța” și „Stim for dar nu spunem”. Gheorghe Tomozei dovedise multă fantezie în alcătuirea sumarelor și elaborarea propriu-zisă a paginilor. Ca să nu mai vorbim de activitatea sa redacțională la „Tînărul scriitor” și în fondarea revistei „Luceafărul”, unde titlul multor rubrici-parafraze — „Steaua fără nume”, „O samă de cuvinte” etc. — s-au aparținut ca propuneri inițiale. Mult mai strălucită apare vocația de animator al unei publicații ca revista „Arges”, pe care a condus-o din 1969 în 1973. Biblioteca „Arges”, ancheta „Cine a fost, cine este Nicolae Labis”, sînt numai două dintre răsunătoarele sale inițiative publicistice. „E un act romantic de bărbăție să conduci o gazetă — recunoaște el retrospectiv. Am vrut să am și cu această probă, să-mi demonstrez mie că pot să fac acest lucru. Ajung să cred că, înainte de a fi scriitor, sînt zărit și-mi place să mă recomand astfel ori de cîte ori cineva sună la ușa mea. Pentru că zărită și mă bogătie în tînetii, o aventură a spiritului dintre cele mai pline de fantezie și mai temeinice ca informativ. Închipuiți-vă că toate aceste genuri și specii publicistice ar fi constituit apanajul unei publicații, ce înțeleg și cu cit. Folos ar fi fost citită această! Din păcate, vorba publicistă a lui Gheorghe Tomozei, cu excepția revistei „Flacăra” și unei a ziarului „Informația Bucureștiului”, nu este pusă în valoare nici prin colaborare, cu toate că s-ar simți nevoia unei asemenea prezente.

Ceea ce putem să susținem editorilor noastre e înțipărea periodică a publicisticii estuare, care, sînt convins, își are cititorii săi credincioși.

Dacă, din aceleași rațiuni, pledăm încă la începutul însemnării noastre pentru o cursivitate a aparițiilor editoriale ale liricii sale, o facem poate din aceeași nevoie a respectării specificității acestui talent și sub raportul manifestărilor poetice: Gh. Tomozei se află sub același impuls-reflex publicistic și la acest capitol, și nu numai ca univers tematic, ci și ca preocupare pentru a fi în pas cu cerințele evoluției mișcării literare. De aici poate avea impresie de mimetism, falsă în esență. Fiindcă, într-adevăr, poezia lui Gh. Tomozei e unul din cei mai elocvenți indici ai tendințelor și cerințelor unor anumite etape ale mișcării noastre poetice. El e reprezentativ ca operă pentru dimensiunile valorice atinse de poezia română contemporană ca și pentru căutările acesteia. Dacă vom lua volumul „Suav anapoda”, titlu definitoriu pentru o anumită pendulație plină de conoare a poetului între motive poetice și ipostaze ale atitudinii și sensibilității față de real, vom putea deluși despotrivă tentații ale absurdului și oniricului, dar în același timp și incertități grave sau viziuni fantastice, în concordanță cu căutările generale ale poeziei momentului. Ca să nu mai vorbim, spre a aduce un ultim argument, de alegerea selectivă „Mașinării romantice” (1957-1972), adevărată sinteză a evoluției liricii noastre în perioada hotărătoare a inovațiilor sale contemporane.

Să nu uităm că din același reflex publicistic s-au născut două cărți esențiale pentru fixarea imediată în memoria posterității a personalității celor mai strălucite revirimente poetice contemporane: volumul de anchetă „Moartea unui poet”, consacrat dispariției lui Nicolae Labis, precum și Albumul memorial Nichita Stănescu, editat de revista „Viața românească”. De altfel Gheorghe Tomozei are un cult exemplar al scriitorilor, de la mari clasici ca Mihai Eminescu sau Minai Sadoveanu la tovarășii săi de generație, cult ale cărui reverenții pot fi înțelinite nu o dată și în memorabilele poezii.

Dar poate că nici o judecată de valoare nu e mai dreaptă și mai cinstită, mai concludentă decît, ca aprecierile pe care le face Nichita Stănescu despre cîteva cărți ale sale, vizînd dubla ipostază a lui Gh. Tomozei, de publicist și de poet:

„Fără îndoială, cartea alcătuită de Gh. Tomozei veste vorba de prima sa alegere de publicistică — nota noastră) este o dovadă a aderenței poetului și nu numai a poetului, ci și a poeziei, la realitate, este un dialog între poezie și realitate. O primă ca o victorie a amindurii (sublimerii) noastre...”

Acest mare poet, unori recunoscut ca atare, alături de critica literară abundentă, care s-a ocupat de opera lui în preajma vîrstei de 40 de ani (acum poezia, a împlinit, de la 29 aprilie 1988, 50 de ani — nota noastră) se află după opinia noastră într-o culminantă creație, într-o majoră așezare a stilului său atît de personal și de impersonal totodată.

Din aceste poeme traduse în pacheta de față (preponderent selectiv — nota noastră), cititorul își poate face o idee de universul înedit al unei poezii despre care am convingerea că se va vorbi din ce în ce mai mult, în timp, conchide Nichita Stănescu în medaliu-nul pe care i-l consacra lui Tomozei în volumul „Respirări”, Editura Sport-turism, 1982, pag. 21-23.

Note lămuritoare. Poate și pentru că însemnările de față au ele însele un caracter mai poetic, simțim nevoia unor explicații: mai întîi să precizăm faptul că ele sînt niște rechemări din memorie, din cei patruzeci de ani republicați din istorie, cînd prin inși atribuțiile redacționale ce mi-au revenit îndeosebi din 1954 încuace, m-am aflat în permanență în mizeul aprins al poeziei acestor vîi. Din această postură nu decurge nici asumarea răspunderii realizării unui jurnal de lucru și nici a unei retrospective exgetice, marcată de ierarhizări necesare. E vorba, asadar, de niște simple însemnări, din care amintirile, eufuziunile, întîmplările curente nu pot fi epurate. Facem această precizare pentru a nu ni se mai face asemenea înputări ireverențioase, nu față de noi, ci de personalitățile evocate. Un preopin în publicația minată de un teribilism snob nu o dată, dar care își consemnează academic titlul cu siglele SLAST (adică Suplimentul literar al Școlii tineretului) comendînd însemnările noastre despre înfamilele petrecute cu Nicolae Labis la „Școlii de literatură”, pe care SLAST-ul o îmbrățișează fără discernămint critic și politic-ideologic, însemnăz căntul că am fi tentați să povestim și cum circula Nicolae Labis cu taxiul, întimplarea tristă face ca acest subiect să fie chiar important deoarece, cum își amintese apropiatii lui Labis, acesta totdeauna își rezerva strict o sumă de bani în buzunarul de ceas de la pantalonul pentru necesarul taximetru. Peșemne că dacă în seara accidentului această sumă intangibilă s-ar fi aflat la locul cuvenit, tragica întîmplare n-ar mai fi avut loc.

Nicolae Stoian

Fl. Tănăsescu: „Pomul vieții”

mal mult de bucuria ei. Arista roșea puternic și rîdea fără cînd i se spunea: „Acum ai bani tîi, nu mai aștepti pe nimeni să-ți dea...”

Pe urmă, înțelega abia astăzi, începuse schimbarea, o schimbare profundă, lentă, făcută din timp, cu plan. Mai întîi, într-o seară, cînd se întorse obosit, de la lucru, se așezase ca de obicei, la masă în bucătărie și așteptase. Arista spăla ceva în baie. A așteptat cît a așteptat și pe urmă s-a dus la ea.

— Mi-e foame.

— Pune-ți singur, nu vezi că am treabă?

— Își puse. După cîva timp Arista venise, dar nu se așezase. El privea dintr-o parte, înțelega acum, abia acum, ce era în mîntea ei. Încecuse și reușise. Rupuse un obicei care face dintr-o femeie oarecare femeia unui singur bărbat.

Julian Neacșu

o istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

În luna octombrie, anul 1983, cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la apariție, revistei „Luceafărul” i s-a conferit Ordinul „Meritul Cultural” clasa I. Două instanțelor din sala Uniunii Scriitorilor unde a avut loc festivitatea decordării.

Civilizația naturii

Urmare din pag. 1

zitate de etnografic. Atitudinea față de obicei-te, însă, e alta, căci, în timp ce podgoreanul „coboră” spre oraș, satul rămîne „tot mai departe”, ducîndu-se „spre amintiri”: „Am starea birnădă-a deaurilor, dulce, / Cu care-un podgorean coboră spre oraș / Și-ar vrea așa pe cer deodată să se culce, / Dar să-nflorească și-un cires, acolo, uriaș.” (Satul de sus — „Abatoarele de greieri”).

Această linie majoră coagulează, în definitiv, o poezie a pămîntului. Sensibilitatea e veghetă, forțe îndepărate de o luciditate atotprezentă încă de la debut („Nu mă primeste-asfaltul și eu rid...” — Zeii negații, 1987) și poezia se resimte de un intens spirit volitiv, concentrat a turna o materie aridă, de multe ori încercată și grea, în tipare prozodice. Acestea rămîn de o vitalitate expresivă aparte, căci accidentele de melodicitate sînt aite de frecvente încît au devenit expresia unei rostogoliri prozodice înverșunată.

Poezia se încarcă de „ciorchini” imagistici, de o denotație densă, de o obiectuală identitate. Preocupat în a configura cu pregnanță și hotarele, padurea și plute, podgoriile îmbătătoare de miresme și floricele bachelice, toată toanelor, animalele, păsările, în sfîrșit mentalitatea de podgorean subcarpat, scrutată pînă la schița de arhetip izvoitoare de continuitate și durată: „De unde sint eu, va mai veni cîte unul / Cătu trolan e acolo-n podgori / Numai ochi și auz printre dealuri, / Numai sete și arși printre copaci.” (Zeii negații).

Cu Reviem într-un emiitir de mașini (1969) „activismul” podgoreanului capătă un spor de reculegere. Efortul de interiorizare este evident și meditația, deseori înflorată, se fixează la nivelul agresiunii tehnice. Efortul de spiritualizare, continuu în volumul în zale albe (1971), încercare de redefinire lirică. Poetul escalează acum „artele poetice” (v. Lupul), infuzia de viziuni stilizate generează cu urgență opțiunea purificării. Gestul poetului e aici de o mai discretă familiaritate cu spațiul, o neliniște se însușește și poezia melancolică zădărnă în surdina pe temele trecerii și extincției. Pentru ca în Grădinițe ascuse (1974) o înțelegere nouă, eliberatoare, să-i răspătească sporul de oboseală, ezităriile dubitative, incertitudinile nu rare. Nu e acesta un popas de durată în confortabile amăgiri, căci Legea vieii (1976) vine să reactualizeze acut ecuația introvertirii lirice: „Dureros cresc în jos, poate alif de zbor, / Rădăcinos și cu toate arpile-năuntru”. (Uneori ești afit de departe). Poetul își simte singele „inflexibili” și se simte locuit de o aripă „pînă la pierdere”. Impresia de eros îndepărtat, tirziu, pierdut chiar, precum și „ceturile” ori „lumina rece” („nu e nici zi și nici noapte”), în general un peisaj liric infrigurat, auster, de insecurități și amintiri apăsătoare, toate acestea ni-l arată pe poet în teritoriul melancoliei, atins iremediabil de crispări elegiace.

E timpul rememorațiilor metaforice în substanță (Ce număr porț, Dulcele în amar, Starea de adolescență), dar și al unor decantații în stil poporan: „Eu mă duc, codrul rămîne / Cade frunza de pe mine. / Cade frunza și tot ea / Plînge, parcă n-ar cădea / Și mă duc, duc, m-aș cum / Se rotește-n nor acum. / Un vîrtej de galbene / Frunze — parcă-s cearcăne. / Codre, codre, de-ai putea / Măcar ochii să-ți faci stea, / Rătăcit de-o răz-nă față / Nici să nu mai văd, de gheață. / Doar de m-oi opri și-arar / Doar de nu m-aș duce, doar...” (Doina).

Un sentiment de violență a toposului podgorean de subcarpat se face simțit („Ca niște mașinării rugines crude dealurile, / Vă departați ca un astru de propria lui naștere”) și poetul, aruncînd „mănușa de asfalt a oraselor” rațiilor săi răpitiți și uitați prin alte locuri, înalță un adevărat imn valorilor perene, rusticității podgorene, justifiat, fin recriminatoriu, și totodată plin de încredere în recuperarea unui topos dacă nu pierdut cel puțin amenințat: „Vă dau legea vieii / Și fiindcă-ai uitat că vă nașteți, mulți / Veți înfări cu nașterea aceasta. / Legea vieii care să ne ținem / Cu moarte și viață” (Legea vieii).

Toposul podgorean se „răzbină” însă în Abatoarele de greieri (1984) în adevărate pastele-uri anuale, alături de deconcertante apetențe confesive, de intimismul intelectualizat.

A. I. Zăinescu pune de astă dată în relief o poezie a roadelor. Mîncînd „prune mari și rumene”, poetul are sentimentul cumințării, al împărțirii dintr-un lung sir de generații succesive, fără a dezvolta aici un eventual (blagian) ecou metafizic al legăturii cu strămoșii (Grădina). Același „dor dinspre părinți” îl trezește contemplarea strugurilor (Strugurele). Sint cîntate floarea-soarelui, floarea de corn (cu aceeași emoție a întuirii părinților năzînd în rădăcinile arborilor, măcesul, prisaca, melcii, lăuturii, miei, corăștra, cai, greierii trititori, în general o întesăgă floră și faună de subcarpat, de expresie domestică, gospodărească. Efortul de a se elibera de metaforism este vizibil de peste tot și poezia se încarcă atunci de o expresivă simplitate: „Gutuile — / Cred că prin ele se intră în păcat. / Les printre crengi cu muchilite mari, zemoase, / Si piștrutele, dogorînd sub foii ce s-au uscat, / Înămărînd de mușcatura fetelor frumoase, / ... / Niște moștre rumene în care zac frumos / Și înfloresc pe rînd mici zeități cu simburii...” (Gutuile). Rămîne constant acut agresiv spirit tehnici (expresia „oric de succint de poezia debutului, prezent în Reviem... și reiat în ecuație lirică mai dramatică în Legea vieii), căci Abatoarele de greieri e „o tabulă” dezvoltînd cu fin sarcasm extincția convenției tehnice, impactul esențial. Poeme (1985) aducește acest impact fundamental, de esență, dezvoltînd hîrle viziuni cosmogonice, simbolice. Obsesia asfaltului, mai veche, generează un emoționant poem: „Mistreții pe asfalt, ușcată smolă! / Pe care-n rup în colți și o frămîntă vie. / Că nici mașinile în starea lor azi demențiale / Nu îi mai pot urni spre munt și nici către cîmpiri.” (Mistreții pe asfalt). Cosmores-apocaliptic este și viziunea poetică din Centaurul la fierar și sensul e și această faună simbolică, de reflexe unei mitologii balcanice, în esență plină de vitalitate și instincție primare, cade prădă, agonizează în urma impactului cu civilizația „asfaltului”. Tema impactului natural/civilizat, de destrucție expresionistă, e mai generală în poezia română de azi, o vedem bunăoară în: „Elegiile politice” ale lui Ion Gheorghe (într-un prelung for ontologic și existențial), la Gheorghe Pîtu, Ioan Alexandru... A. I. Zăinescu aduce aici în urma unei experiențe personale și a unui lirism de autentică sensibilitate... „Expresionismul” cosmores e la A. I. Zăinescu o modalitate stilistică mai veche și faptul că el revine în tromba în ultimul său volum e semnul unei conștiințe scundă-nelinșite, înforțată de angosele unei prodigioase imaginații lirice. Obsesia „istoriei” care a înguncheat „mitul” e, de fapt, însăși istoria civilizației, și poezia lui A. I. Zăinescu înregistrează, în această nouă etapă, de fapt, impactul alienant, miturile agoniei, zăbateră de profunzime, fiindă încercată a Poeziei...

Poezia lui A. I. Zăinescu — punînd în vibrație un topos deluros-podgorean, vine din emoția unei sensibilități domestice, (spre deosebire de toposul silvestral al lui Gh. Pîtu) dar și dintr-un înforțat și prelung ecou vizionar. Spiritul își descoperă limitele, conștiința își serutează propriile-i scîmbe, insecuritățile, angosele, dataătoare de reverberații cosmogonice-apocaliptice. Mesajul acestei poezii e, în fond, profund umanist. Scuturîndu-se intruciva de imagismul dens, poezia lui A. I. Zăinescu s-a deschis ulterior în corole de fine stilizări expresive și ni se înfățișează, în noua sa ecuație lirică, opresată de un tulburător vizionarism.

Consecvent convingerii că „sigiliul nouității, al originalității îl fixează asupra creației literare, modalitățile de tratare a ceea ce se înțelege prin subiectul sau motivul ei”, subliniînd, pe tot parcursul cărții, prozovul înregistrat de limba noastră sub multiplele ei ipostaze, folosînd cu autoritate mijloacele și procedeele cercetării specifice, aplicate cu subtilitate și dezvoltîndu-se la textele edificatoare, Nicolae Mihaescu se dovedește a fi, prin Dezvoltarea limbii române, una dintre cele mai competente personalități din domeniul lingvistici și filologiei românești contemporane.

C. Camaroschi: „Plantă carnivoră”

Creșterea limbii românești

Student al lui Ovid Densușianu, în anii 1929-1933, debutînd timpuriu cu o ediție critică Anon Pann, apărută în (2 volume) la editura Cugetarea în anul 1941 — cînd după cum se știe a văzut lumina tiparului și Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent de G. Călinescu, (opiniile sale cuprinse în comentariile cu care însoțeste textele antonpannești nu dîferă în esență, de cele ale marelui critic), „cronica” limbii românești contemporane, Nicolae Mihaescu continuă să fie prezent în actualitatea literară românească și confirmă încă o dată (a citi oară?), prin noua sa carte*, că este unul dintre cei mai importanți filologi din țara noastră. „Am înțeles lucrarea de față Dezvoltarea limbii române — aspecte clasice și actuale vînd să subliniez, din capul locului, faptul pe care îl urmăresc — anume acela de a scoate în evidență, o dată mai mult, bogatele resurse de continuitate înnoire a vorbirii poporului nostru, însăși capacitatea ei de a exprima ideile cele mai subtile și simțămîntele cele mai nuanțate”. Dovada ineputabililor ei rezerve de neîntreruptă evoluție spre formele desăvirșirii constituie obiectul cercetărilor, de peste-patruzeci de ani, ale lui Nicolae Mihaescu, care-i studiază etapele străbătute de-a lungul veacurilor, evidențînd, perențiu și, tocmai excelenta ei vocație de a-și depăși propriile programe, pe unele altele superioare. Rezultatele acestor cercetări, pe baza unor solide analize filologice, lingvistice, literare ne sînt comunicate de marelui filolog în cărțile publicate pînă în prezent: Limba noastră (1972), Cum e corect? (1973), Dinamica limbii române literare (1976), Aspecte lexicale și gramaticale ale limbii române literare (1978), Aspecte ale limbii române contemporane (1983).

Prin analizele pe care le întreprinde și care fac obiectul paginilor cărții de față, structurată în patru capitole (Forme și sensuri lexicale; Construcții gramaticale; Aspecte stilistice și Valori artistice), filologul Nicolae Mihaescu urmărește să remarcă „ceea ce am constatat că reprezintă noile achiziții ale limbii noastre în sporierea mijloacelor ei de expresie și de expresivitate”.

Iată un exemplu de îmbogățire prin derivare: „Este aici, locul de a menționa că o contribuție importantă la dezvoltarea limbii române — aspecte clasice și actuale, autorul ne prezintă în ultimii capitoli. Valori artistice, patru momente, patru etape fundamentale, în perspectiva creșterii limbii românești: Anon Pann — Povestea Vorbei; Al. Odobescu — Pseudo-Kineticoș; Lucian Blaga — Dor și Impăratul norilor; Popescu — Dor și Impăratul norilor.”

Anton Pann a trăit între anii 1797 și 1854, deci într-una dintre cele mai frămîntate perioade ale veacului trecut și ale istoriei poporului român. Nicolae Mihaescu analizează cum este oglindită fizionomia acestei epoci, de dramatie violente contraste sociale în opera scriitorilor vremii în scopul evidențierii caracteristicilor modului social și ambianța în care s-a desfășurat viața lui Anton Pann, precum și a lumii pe care acesta a zăgrăvit-o în opera sa. Pentru a înțelege mai bine caracterul original în sensul modern pe care-l poartă, pe o trăsătură esențială, cea mai mare parte a scrierilor literare ale lui Anton Pann, precum și enorma contribuție a acestuia, ca pionier, la dezvoltarea limbii literare, Nicolae Mihaescu se oprește competent la aspectele poeziei românești între anii 1800-1830. El demonstrează că „ce măsură, de la unu poetilor din această perioadă (Costache Conachi, Iancu Văcărescu, Barbu Paris Mumuleanu, Alexandru Hrisovverghi, Gh. Asachi, Costache Stămate) limba noastră literară, a cîștigat în suferință, dar scopul este a ne arăta că ea a avut o dezvoltare înforțată, pe care l-a avut în deosebită măsură Anton Pann prin excepționala limbă din Povestea vorbei.”

Al. Odobescu cu Pseudo-Kineticoș-ul său reprezintă un alt moment în Dezvoltarea limbii române. „Am subliniat de mai multe ori, în cuprinsul comentariilor asupra multor poezii și variantele aspecte ale fenomenului lingvistic — acesta este prezintă el în zilele noastre — că valorile estetice ale limbii se constituie prin mijlocirea nu numai a creațiilor propriu-zis beltristice, dar și a altor specii ale literaturii. Dintre acestea menționez genurile memorialului”. Un asemenea text, a cărui dublă caracteristică, privind atît conținutul, cît și formele verbale, analizat de Nicolae Mihaescu este Pseudo-Kineticoș-ul lui Al. Odobescu.

Alături de prestigiosii exegeți ai operei odobesciene, marelui filolog contemporan Nicolae Mihaescu, demonstrează cum această scriere literară „își sporește incommensurabil valoarea prin expresivitatea mijloacelor „verbale”. „Comentariul succedent al lui Mihaescu este o perigrinare odobesciene, de o fină spiritualitate congeneră cu subtilitatea unor pagini esaitice de Montaigne și de Anatol France, își păstrează după unprezede decenii de cînd a văzut pentru întîia oară lumina tiparului, înțrea lui „prospe” și strălucire”. „Să se aștepte, însă, afirmarea că „mijloacele artistice nu sînt specifice numai creațiilor imaginației” (schia, nuvela, romanul, poezia, în sensul restrîns al termenului), Nicolae Mihaescu își extinde demonstrația — o altă „etapă” în Dezvoltarea limbii române — asupra unei „specii congeneră, am spune, celei odobesciene”. Hronical și cîntecul vîrșilor de Lucian Blaga.

Si în acest caz, scopul cercetării lui Nicolae Mihaescu nu este investigarea inestimabilului fond de idei și confesiuni ale poetului și esteticianului Blaga, ci acela de a înfățișa cititorului „întinsul registru al formelor verbale prin excelență artistice care dau plasticitate conținutului, sporindu-l, astfel, acestuia, forța atractivă”.

În ce privește opera lui D. R. Popescu, alfit Cornel Ungreanu (în Portretul prozatorului ca tînar, publicat, ca prefată, la selecția de nuvele ale scriitorului, apărută sub titlul Leul albastru, în Biblioteca pentru toți, nr. 1097) cit și Mircea Scarlat (în Polivalenta creațoare publicat, în România literară nr. 31/1984) „își limitează analizele, la tematica prozei literare a scriitorului, fără să fie cercetate însușirile de ordin compozițional și stilistic propriu-zis al prozei acestuia”. Printr-o cercetare minuțioasă și competentă a celor două nuvele ale lui D. R. Popescu, cu autoritatea lingvistului de clasă, Nicolae Mihaescu dezvoltă originalitatea artei scriitorului, contribuția acestuia la îmbogățirea mijloacelor stilistice, la Dezvoltarea limbii române.

Consecvent convingerii că „sigiliul nouității, al originalității îl fixează asupra creației literare, modalitățile de tratare a ceea ce se înțelege prin subiectul sau motivul ei”, subliniînd, pe tot parcursul cărții, prozovul înregistrat de limba noastră sub multiplele ei ipostaze, folosînd cu autoritate mijloacele și procedeele cercetării specifice, aplicate cu subtilitate și dezvoltîndu-se la textele edificatoare, Nicolae Mihaescu se dovedește a fi, prin Dezvoltarea limbii române, una dintre cele mai competente personalități din domeniul lingvistici și filologiei românești contemporane.

D. Filipescu

* „Dezvoltarea limbii române — Aspecte clasice și actuale”, Editura „Albatros”, București, 1986.

CONFABULE Un țaran trece strada

● Pe peretele din față erau portretele bătrînilor. Portrete făcute după fotografiile lor. Viu colorate, făcute într-un „atelier de pictură” din București, nu departe de Piața Amzei, de un bărbat ciudat, care părea mai mult un actor cîruia i se încredințase rolul de pictor. Le făcuse el, bineînțeles rugat de ei. „Să aveți și voi, după ce-om muri, la de vă uita din cînd în cînd”, glumise el bătrîn. Simți că-l pîndise plînsul, însă se stîpîni. De la o vreme parcă își pierduse firea, fusesse un bărbat puternic, nu alit pentru că se născuse așa, ci pentru că dorise din tot sufletul asta încă de cînd era copil. Își băga degetul la ușa și stringea. Stringea pînă cînd țipa. Pe urmă n-a mai țipat. Acum îi venea să plîngă din te miri ce. Era bolnav, sîta, dar n-avea încoior. Boala lui era dintr-acelea care nu se vindecă, trecea singură după ce își făcea toate mîndrele.

Prima dată s-a bucurat împreună, au făcut și un fel de petrecere din asta. El se bucura

mal mult de bucuria ei. Arista roșea puternic și rîdea fără cînd i se spunea: „Acum ai bani tîi, nu mai aștepti pe nimeni să-ți dea...”

Pe urmă, înțelega abia astăzi, începuse schimbarea, o schimbare profundă, lentă, făcută din timp, cu plan. Mai întîi, într-o seară, cînd se întorse obosit, de la lucru, se așezase ca de obicei, la masă în bucătărie și așteptase. Arista spăla ceva în baie. A așteptat cît a așteptat și pe urmă s-a dus la ea.

— Mi-e foame.

— Pune-ți singur, nu vezi că am treabă?

— Își puse. După cîva timp Arista venise, dar nu se așezase. El privea dintr-o parte, înțelega acum, abia acum, ce era în mîntea ei. Încecuse și reușise. Rupuse un obicei care face dintr-o femeie oarecare femeia unui singur bărbat.

Julian Neacșu

POSTA REDACTIEI de Ion Gheorghe

SERBAN GABRIEL: Ziceți în bilete: „Sint elev al unui liceu cărărean, am 16 ani și sint totodată un înflăcărat minitor al condotelui și al stilului poetic”. Prea sigur, să fie și adevărat. Și tot vorba de-a în Uțină grăasă: „Durere / sint nepunctios în fața ta / Durere / Ce durere, mamă, ce durere / Sint și nu sint / Și este și nu sint / Și sint și nu este / Mamă / Ce durere, mamă / Nu-i pot trimite grămada de durere / Mamă / Ce durere mamă / Nu-i pot trimite grămada de durere”. Deci și biletele și celelalte tot o grămada, adică față de durere prefăcută.

CRISTEA CRISTINA: Această Tristete: „Citeadată / Aștept cuvinte din univers pentru a putea spune: / -Totul a fost un paradis / azi nu mai este nimic / din ceea ce a fost cândva - Și aștept / ridic ușor palmele spre ploaie / ca și când aș fi pământ uscat”. Sfatul nostru bătrânesc este: așteptați cuvinte din Univers, tot citind poezia română, care este un paradis și va rămâne Paradisul de totdeauna și pentru totdeauna, al nostru și al cristinelor noastre.

PAUL SIRBU: Lungile nopți de iarnă: fragmente monotele dintr-un poem nemonoton, ca acest final: „Nu există decît un fuvui / în care bate moartea / cu nesfârșite înflăcări / pe care noi le-am numit / cuvinte / Dar fiecare în parte / și oricum le-am lega / se prefacă / într-o transparentă tăcere / Bîmbi rădăci și obi toaie zărite / singuratici printre verbe / căutîndu-ne”. Asta-i situația dv. Noi și alții sintem de altă părere. Mai bine citiți-ne să vă iubii cum vi se cade.

GABRIEL ALEXA BAIEA: Acest imnisor: „Dinainte: / Numai tu ești apa / taceții / meu nescris / Nici un cuvânt / Nu va intra / Vestire biruinței / Prin tristetea lor / Dinaintea mea / Lumina se dă / La o parte, cu prinzindu-mă”.

NATALIA BONCU: Trimiteti poezii, nu procese-verbale rimate, despre ședințele de cenaciu.

O IUBITOARE DE POEZIE: Ziceți în bilet, mai la vale: Mă numesc Petrucci Meda... V-am scris această scrisoare la îndemnul bunicii mele. Eu n-am avut curajul să fac singură acest lucru. Vă răspundem: „dacă n-aveți un bătrîn, cumpărați-și, cum se zice, dar curții aveți, bunăică, într-ale poeziei, nu va lăsați legănata”.

MARINELA IACOB: Această ciudață Stară: „Stele și-au aprins iconele / sub bolțile hotelului / în ecoul pașilor de pe scări / imprumuturi pe rînd bătăi întinerului / în tu caraghios în pijama / cu paltion pe umeri, numeri / merg și numeri / dinți de mozaic ce se aleargă circular / și rid, parca-și bat joc de noi / patruzeci și opt numeri tu / patruzeci și nouă gîndesii tu / numeri iar / trebuie să fie patruzeci și nouă / de șapte ori cite șapte / Nebunule, stai / bunicul tău a avut un inel / tatăl tău a avut un inel / copilul tău va avea un inel / Nobunule, care este copilul tău?” Trimiteti poezie.

LUCIAN CODRIN MANAILESCU: Mai buzo-fenți pe la noi de acest fragment: „Si ai numit muntele / Munte / Si ti-ai pus palmele / Streasînă la ochi / Si ai năvălit cerul / cer / Si Muntea / Mare / Si obosit ai adormit / La umbra norilor / Numindu-i rădăcini”.

ANA MARIA CRISAN: Cartoful: „Muntele asta, vai, Mamă / Cum seamănă cu un cartof / Dacă-i fi obosit de-atita urcus / și flămînd se să mîncîni pietre / oboseit de să nu mai vrei nimic / alceva decît să te culci sub / o brazdă zărnită / de pămînt / ca-ntr-un / cuib și fără vise / pămîntii pîf pulbere / în urcusul asta din copilarie / cînd fugeau de sub noi / bolovani de cartofi și / noi ca ei la vale / pină-n beciul cu varză acră și / licori îmbătătoare și de-acolo / să simți lumina mișînd / și-ncolind și-ncolind: / Copilarie / cred că-ntelegi, mamă, / Muntele asta, vai! / cum seamănă cu un cartof / Clowmii de cîrpă: „Clowmii de cîrpă făcut de minile dibace / ale prefraumoasei mele mășci grecoace / cu oenii de mîlșînă și galeș ca ea și / cu trup inflorînd din cea mai fină catifea / clowmii același oh! nu l-am uitat / ... / Ei bine,

clowmii de cîrpă și cu mine cînd aveam cinci ani / făcusem locuri de păpuși la geam / și-aiți de-absorbții de dragos-a noastră / nici n-am văzut cînd s-a strîns tot firgul / la noi în febrează și rîdea și plîngea / de viața noastră de catifea plină / cu flori pină și-n inimă / Clowmii acela acum / zace zdroneț în inima mea / cu — în febrează / lumea / pe drum se ulla la mine o clipă și-apoi / trece mai departe peste noi / și nu vede nimic / dar absolut / nimic din doi / așa că / în zadar le strig mereu: / priviți! / Clowmii de cîrpă / sint eu! / Nu fiți aizi de tristă și mai trimiteți.

SPERANȚA ARDELEAN: Acestea două scurte pe la mijloc: **Amurg de mai:** „Iarba miroase a sintec / La mîgăina satului / Stelele pîndesc mireasma florilor / imprăștiindu-o spre sfera tainei lor / ... / O inimă se odihnește / Pe umbră timpului / ce trece vijelios / nu se ține undă”. **Intr-o zăbateră de dor:** „Frunze pătulate acoperit finitina / Și amurgul în-afundă-ntr-un urlet ei / cerul s-a întunecat / Și-un tren trece ca fulgerul / Prin orașul amintirii / ... / O dimineață de rîu / Obosea de drumuri / Mă întreabă: / — De unde vii? / Unde-ai să te oprești?”

ION I. ION: În bilet ne luați pe scurt zîcînd: „Citatele să fie cit și se poate de puțin lăind loc impresion negativ sau pozitiv, căci răspunsul fiind adresat mie, ce rost mai are mai scrii și trei șierturi din ei tot cu ale mele cuvinte”. Răspundem: are rost, căci va judecăm cu propriile dv. proprietăți și improprietăți. Poșta este un spectacol public și pentru public. Pină și dv. ați înțeles acestea și vă temeți de martori. Dar din picul cel cercetăm nu vom cita, intrucît nimic nu-are guler iar pielea prea groasă nu simte nici bita.

AURELIA BRUMA: Eclipsă parțială: „Pentru că locuiesc o așală / în strada Fericiu / a trecut un porumbel și-a umbrit / o clipă soarele / cu o eclipsă parțială / și-n despărire noastră pieri / cit nu ne-am potrivit”. Dar nu-găsiți-o cer.

IOSIF BERARU: Melc tăcut: „Eu merg înainte ca în mele tăcut în tonul azei... / În trecut nu po intră de usa lacrimii”. Despre celelalte să tăcem chitic și melc și brumă.

BODNARIU GÜNTER: Sfîrșitul (și nu știu cum): „Cînd scriu aceste rînduri mă gîndesc la tine și la drumurile curg întruna / de drumul tău, iubite / E o peluclă ce merge / fără vreun sfîrșit / Așa-mi curg lacrimile mele / Din ochii mei cel triști”. De la noi nici o nădejde și bateți la mașină cît tot aia-i.

EUGENIU STAVRI: Interupere: „...Pipăiam cu degetele, degetele altor degete / Pină mă dugeam numărîndu-le / N-aveam roș. N-aveam un sacrificiu al miilor / cum se spusie: „atî omori timpul / cu tabla galvanizată a-nmulțirilor / Pină la sigur”. Apoi această **Poveste de N. Labis:** „Pușca a rămas, s-a mîncat și s-a plîns / Omul — / Sărut aprostat de căprioară”; și **Liniște:** „Iată liniștea mea împurpurată de tine / Chip trecător peste umbra amiezilor / Tu mai bați ușor vremea și nisipul / cu inima pășărilor de la marea uitată / As fi vrut să fiu tu, neștiută plîngere / Și noaptea să dorm în febrează / Ca ramurile bietilor plopi fără margini / Flîndcă tu ești doar tu — intrisare / Adică de vînt — Intu-neric, Iată liniștea mea. O cheamă lăuză / Și buzele fără margini ești tu. Inșă mai multă viață, de care nu se află pe piată”.

MARIUS POPESCU STOLNICU: Oarece, în **Earful viții:** „Este de acolo, de unde imită gurim / Pină acolo unde de aita mere / Ni se pierde urma”; și pe-aici, la **Masa de lucru:** „Mi-am pus fata de masă / ca o pleură a gîndurilor / ... / Mi-am aprins lampadarul / Ce-mi iradiază colile albe / ... / Intr-o parte pîxurile / Precum dățile ce încreștează piatra / ... / Și bine înțeles, fotografia viții / Ca o coroană de crețelul / Unui împărat / În tron, în așteptare / Dimințiu”. Dar fără pix.

EMIL PERSA: Ait și de tot: „În valea cu mestececi am regăsit (anotimpul primăverii plînd pe iarbă / între riuri prin tunelul atmosferic)”.

ELEV CAPORAL NISTOR: La loc comanda.

A. VALONI: Cum ziceți: **Să respirăm:** „Nu mai ajung / în timpul tău / pe urme-mi cale / și iese rău / Să respirăm! / Să respirăm! / Superbol orizont / e-o arzătoare linie de front / Să respirăm! / Așa / ne vom îmbrățișa”. Inșă finalul dv. cu toate de pămînt. Mai trimiteți veste dintr-acea linie de front.

CONSTANTIN DRĂCEA: Strofa: „Bate în trupul lui ceva nedescifrat / Plin de alita amintire pustie / Pămînt fără trup dar cine mai știe cine a pămîndit și nime ție-a dat”, din **Căltorind**. Inșă drumul, scurt, poteca de doi pași.

ILEANA GRECU: Aste situații ale timpului: „Destinul meu / nu-i decît umbra / pîrului negru / ... / numai și numai pentru tine / aici / cit să nu știți că ieri vei albi / ca mine de ce ai plecat / ca mine / iar ai rimat / cu stafia mea / versificată pe viață / așeară (su-

rizînd vă ținea / Este timpul / sau nu? / Nu, noaptea nu / te peipiana”. Am lucrat și noi pe-aici, dar ce ne-om face cu maldăde, și laurele și finulele primii gramatice? **Drumete:** „Fieci vîrșă / cu iubirile ei / La douăzeci de ani / te parăsește prima dragoste / ... / Si dacă iubești / nicodată nu ști / La patruzeci de ani / pîdurile / ce mai fonsesc / cascadele / la patruzeci de ani / cum susotesc / La patruzeci de ani / mîngîiești / cite lumini / nu răzînesc / Si nici în dințiești / triumful încă nu-i în toi / Nici zell nu-s atit / de siguri / și de tari / ca noi / La saizeci, saptezeci / 80-90... / chiar din sută-nu ști / fie milenii călcînd / prin milenii / sau si mai grabit / uriașul / mistuit de vilvătăle departării / dragostea este doar o moarte / moartea / o vîrșă”. Vedeti-vă de Drum, de Calo.

FLORIN STOIAN: Elegie: „În fiecare dimineață / semîna de noembrie / vin soldații de plumb / și mă îngroapă / în umbra unui copac / primăvara mă trezesc / cu cîntecul pășărilor / rispite în gînd”. Cucăitul cu cuc din „mă trezesc cu (o) între cele” dă mai mult în cacofonie. La **Plîmbare:** „În casa de peste drum / locuiesc un mîșcuț / cu barbă prozătoare de vînt / haidem la plîmbare, iubito”. Tot mai bun drumul decît plîmbare.

MIRIA SIMIONESCU: Stimată doamnă, aflați că și lucrarea și plînușii sint minori și particulare, adică fără de raza arte: **Recivim:** „Am fost odinioară curată / ca aburul pinii / fără să-mi inchipui că ea poate fi frîntă / dintr-o mișcare / am fost odinioară încrețoară / ca o mină care flutură / fără să pot crede / că vîntu z / pentru fiecare / cînd mină va sta nemîșcată / pe piept”. Adevărat, asta-i viața.

IONEL MIU: Cotidiană: „Viața noastră e un peron / ce ni se pare interminabil / și noi într-un loc anume / așteptînd ca o gară / să treacă timpul / suierînd”. **Zid cu vîzior:** „În grădina casei / este un zid vechi / slefuit de dalta ploii / undeva se află un vîzior / de care am știut / privind prin el / zăresc copăria mea / ca un fluture captiv / în cascata de aer / privind de dincolo / zăresc poartă deschisă / și pîrîntii cu lacrimi în ochi petrecîndu-și / fiul plecat în vîrșă”. Dar subrețele.

GABRIEL CORNEA: Pină-n adîncul recilor mîruntaie / a-ncremenit / un monstru străveziu / care-a-nghîtit lumea / acum, nici cultura norilor / nici tipatul pîșărilor / nici fosnetul ierbi / nu-i tulbură mîntuirea”. Aici, dar în general și-n particular, nu va jucați cu focul. Ce dacă sinteți pompiier!

Să înlocuim arta războiului cu arta păcii

Urmare din pag. 1

deci și ale poporului nostru — se pot realiza numai în condiții de pace. De aceea, în întreaga noastră activitate internațională acționăm cu hotărîre pentru dezvoltarea unei largi colaborări economice și tehnico-stiințifice cu toate statele lumii, pentru înlăturarea dezarmării nucleare și convenționale, pentru pace — bunul cel mai de pret al omenirii”. Aspirările noastre sint lezate de asigurarea unui climat de liberă expansiune a celor mai nobile energii ale omenirii, de împlinirea dezideratului fundamental al contemporanității. Prea mult a apăsat spectrul holocaustului nuclear asupra generației actuale... Presedintele României a prefigurat un amplu program de înlăturare a acestei primejdii de distrugere a civilizației mondiale, de

înlăturare a pericolului și de inaugurare a unei epoci noi în relațiile internaționale. Anul Internațional al Păcii, în care ne aflăm, este cîmpul plin de speranță, încredere și solidaritate umană în atîngerea acestui nobil țel. România socialiste, prin politica sa, prin vocea și acțiunea vizionară a presedintelului său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, se exercită ca un ferment benefic, mult pretuit, în această concordie posibilă și reală în concertul națiunilor lumii pentru înălțarea și înălțarea. Copilarie / cred că-ntelegi, mamă, / Muntele asta, vai! / cum seamănă cu un cartof / Clowmii de cîrpă: „Clowmii de cîrpă făcut de minile dibace / ale prefraumoasei mele mășci grecoace / cu oenii de mîlșînă și galeș ca ea și / cu trup inflorînd din cea mai fină catifea / clowmii același oh! nu l-am uitat / ... / Ei bine,

Pași concreți

Urmare din pag. 1

foști atîși de aripa războiului și între copiii noștri ce nu au nici o amintire palpabilă a lui se întinde o distanță care este și trebuie să rămîna nemăgărită în cerul. Pentru copiii României, pentru semeni conștienți și viștii lor-s-a militat și se militează pentru desînderea situației internaționale, pentru pace. România își iubeste viitorul, România demonstrează, prin fapte și măsuri concrete, că nu se oprește la declarații, că face pași hotărîți, fermi spre stabilirea unui climat de încredere între state și națiuni, între oamenii acestei planete care trebuie, ar trebui să fie animați numai de gînduri pasnice.

În nenumărate rînduri, România, prin glasul presedintelui său, a făcut lumii cunoscut pro-

puneri concrete, vizînd reducerea tensiunii prin trecerea la măsuri de lichidare a armamentului nuclear, a tuturor mijloacelor de distrugere care amenință civilizația umană. Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Sesiunea Marii Adunări Naționale exprîna înca o dată mesajul de pace al poporului român, prefigurînd un program concret de măsuri care să asigure instaurarea unui climat internațional de pace și cooperare între națiuni. Referendumul privind cooperarea multilaterală a cheltuielilor și efectivelor militare cu 5 la sută este un exemplu în acest sens, o dovadă pe care România o propune lumii. Această dovadă ar putea marca pași eficienți care ar putea veni și din partea altor popoare. Să fie pace, spun oamenii din întreaga țară, și totul va fi bine. Pentru că numai în pace și liniște omul se poate îndrepta spre sine, spre construcția lui morală. Să fie pace, adică să fie omie în lume. Acesta este mesajul lansat de România în lume.

Timp și sens

Fiecare scriitor, ca fiecare creator de artă, ca fiecare om, este și prins și surprins de schimbările fulgurante ale epocii pe care o traversează. Fiecare fibră a gîndului său este pătrunsă de ritmurile unei vieți trepidante și pline de innoiri la tot pasul. Deși „ora” creației diferă de la un scriitor la altul, timpul real în care scriu este, indubitabil, același pentru ei cit și pentru ceilalți din jur. Michelangelo, Eminescu, creatorii de artă înseși, poartă în ei, în orice omenii epocii în care au trăit și lucrat.

A scrie înseamnă într-un fel a fi o constîntă a lumii. De fapt, de unde începe și unde se termină spațiul literaturii? Opera este un univers în sine, parțial accesibil deci, traversat uneori de acoane supersonice brăzînd auzul noaptea, din cînd în cînd spîrgînd plafonul, ezîns și cu zii în timp, operă cu operă în spațiu, operă putînd fi captată de o multitudine de receptori, așadar se naște tot de atitea ori conform felului în care cititorul, privitorul, auditorul o primește și o acceptă. Fiecare receptor este un univers în sine și în același timp, parte integrantă a universului înconjurător, care este în el mai rău caz, din lumea imediat înconjurătoare. „Sensul trebuie să corespundă hotărîrii mele subiective, nevoilor științei mele, cunoașterii mele, inimii mele etc.”; numai astfel există pentru mine explicarea „năsim cașei de eșafodaj”. Hegel într-o secțiune din „Prelegeriile de istorie a filosofiei” referîndu-se la modul de receptare a unei importante opere de artă. De obicei, în momentul creației, scriitorul nu are în vedere felurile în care va fi primită opera sa iar cînd îl preocupă acest lucru iese un chiz. Ea trebuie să se nască natural, de la sine: acesta este talentul. Opera adevărată, de cîrt valoare, îndeplinește automat aceste condiții. Pentru aceasta sensul opereii trebuie să se integreze timpului și spațiului epocii pe care atî emițătorul cit și primii săi receptori o trăiesc. Astfel va putea fi înțeleasă și în viitor.

Corelarea spațiu-timp-sens înseamnă viabilitatea unei opere ca relate și mod de comunicare. Martor al realității înconjurătoare, scriitorul nu poate fi decît participant activ prin scrisul său la marile transformări ale epocii în care trăiește ca om printre milioane de oameni.

Tudor Stancu

PĂSĂRI CĂLĂTOARE

lui Emil Cojocaru și Vasile Ranga — în memoriam —

Tot mai puțini sint ochii, aceia care văd răsărituri, și oameni, și vieți care măsoară lumina, o impart la toți în seri, în prizuri și în dimineți

Tot mai puțini, prietenii mei, fotografi ai un fel de păsări călătore, un gînd de-a ne mița cîți să se fie bine de-a nu ne niia de noi tot alergînd.

Ei pleacă toamna, iată-i cum se trec așa cum se-nserază dintr'odată și plouă lung, și plouă-n amintiri un film prea gri, prea repede valsat

Puțini mai sint, dar încă mai puțini cei ce iubesc acest pălănic zbor al ochilor prea obosiți privînd lumea cu dor și lumea fără dor.

Hai, deci, să spargem un pahar cu vin o lacrimă din toamna nesfîrșită pentru-un prieten care-a fost plecat pentru-o privire timpuriu orbită.

Nicolae Dan Frunteletă

Itinerar documentar

● În perioada 12-17 octombrie a.c. Consiliul Politic Superior al Armatei, împreună cu Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România, au organizat o vizită de documentare pentru cunoașterea unor momente importante din lupta poporului român pentru libertate și independență națională, a schimbărilor înnoitoare ce au avut loc în viața orașelor și astelor patriei în anii revoluției și construcției socialiste, îndeosebi în perioada înlăturată de cel de-al IX-lea Congres al P.C.R. Au participat: Dumitru Radu Popescu, presedintele Uniunii Scriitorilor, George Bălașa, vicepresedinte al Uniunii Scriitorilor, Ion Gh. Pană, Ion Popșin, Nicolae Iliescu, Traian T. Cosovei, Mircea Nedelcu, Tudor Dumitru-Savu, George Cusnăreanu, Ion Tușu, Romulus Diaconescu, Gabriel Chifu, Ion Pecie, Victor Nistea, Viorel Știrbu, colonel Constantin Zamfir și colonel Dumitru Bădulescu, Editura Militară, colonel conf. dr. Nicolae Ciobanu — Academia Militară. În cele 5 zile de documentare au fost vizitate orașele Pitești, Slatina, Craiova, Tg. Jiu, Petroșani, Deva, Sibiu, Rimnicu Vilcea și Tirgoviste. Cu sprijinul reprezentanților organelor locale de partid și de cultură, au fost prezentate cele mai importante realizări din județele vizitate, îndeosebi schimbările fundamentale pe care le-au cunoscut din punct de vedere economic, social-cultural și științific în „Epoca Nicolae Ceaușescu”. Un loc distinct l-a avut documentarea în orașele de frontieră din munții Orăștiei, din zona Hateg și la Curtea voievodală din Tirgoviste, la muzeele din Pi-

tești, Craiova, Tg. Jiu și Tirgoviste. Pe itinerariul străbătut s-au prezentat informări bazate pe cele mai recente date istoriografice privind bătăliile purtate de daci împotriva romanilor, bătălia de la Posada din 1330, bătălia dintre lanțu de Hunedoara și turcii în apropiere de Sibiu din 1444, lupta de la Sălbăntău din 1599, lăbărul de la Rîureni organizat pentru apărarea revoluției de la 1848 din țara Românească, Muntenia, bătăliile de pe Jiu, din zona Sibiu și de pe Valea Olteului din toamna anului 1916, acțiunile purtate de forțele insurrecționale sprijinite de masele populare în perioada de după 23 August 1944, împotriva trupelor hitleristo-horthyste și alte momente semnificative din lupta poporului nostru pentru libertate și independență.

În orașele Craiova, Tg. Jiu, Petroșani, Deva, Sibiu și Tirgoviste au avut loc sesiuni literare la care au participat oameni ai muncii, ofițeri, subofițeri, maștri militari, militari în termen și elevi ai instituțiilor militare de învățămînt, membri ai formațiunilor populare de apărare, elevi ai diferitelor instituții de învățămînt. În cadrul acestor manifestări a fost prezentată concepția Partidului Comunist Român, privind rolul literaturii în procesul educării politice, patriotice și revoluționare, precum și lucrările „Istoria militară a poporului român” (vol. 2), „Independența poporului român — obiectiv fundamental al politicii Partidului Comunist Român”. Războiul dintre geți și persi. „Bătălia de la Rovine” și alte creații inspirate din momente importante ale luptei poporului nostru împotriva dominației străine. Poetii și prozatorii ce au făcut parte din grupul de documentare, ca și membri ai cenacurilor literare din orașele și casele armatei vizitate, au prezentat creații reprezentative cu mesaj patriotic, educativ și umanist.

Colectia națională de folclor

Urmare din pag. 1

giniilor și instituțiilor noastre naționale antice, cu care se ocupă astăzi mai mulți bărbați erudiți ai țării, am crezut că ar fi de cel mai bun folos dacă un bogat val-de-mesuri juridic și un limbistic-mitologic pentru culegere și descrierea moravurilor, instituțiilor și datinelor noastre, care cesticione, unite cu cel arheologic elaborat de eminentul nostru profesor de arheologie dr. A. Odobescu, să facă ca să zice așa, un bogat val-de-mesuri al învățătorului, prețului, revizorului etc. ca să poată, mai cu înlesnire și mai sistematic, a spicui pe acest vast teren prin toate țările locuite de români. Cu modul acesta, sint sigur, domnule profesor, vom avea în cîrînd adunat în inșă și neprețuit tezaur de cunoștințe și date arheologice, juridice, limbistice și mitologice care, trecute apoi de d-voastră și de confratii d-voastră în studiu și știință prin laboratorului analizei critice, veți ajunge neapărat a reconstitui pe calea sintetice, România una în viața ei națională, în constința ei morală și istorică.

Prezentat, în această formă, de B.P. Hasdeu la Societatea Academică, programul de culegere și cercetare a acestui material va deveni, peste un timp, îndrăzneata operă ce se va numi „Magnum Etymologicum Romanic”. Pe parcursul deceniilor, programul de cercetare va suferi unele modificări, și se va preciza mai exact cadrul general, limitele în care să se circumscrie. Dar activitatea de culegere a materialului nu înțează nici un moment, astfel că, pină la reluarea ideii întocmirii corpus-ului, baza documentară ora, în linii mari, asigurată. Impresionantă acumulare de date și fapte, de documente aflate în arhive sau de culceri publicate timp de un secol, au permis, în cele din urmă, trecerea la o etapă superioară, cea a sintezei. Se pun astfel, în anii 1906-1907, bazele Colectiei naționale de folclor.

După aproape două decenii de trudă și mîgăloasă desputere și fixare a materialului, după susținute și nu arareori controversate dezbateri, Colectia națională de folclor, acelu vis de aur al folcloricității noastre, începe să prîndă contur, să devină o realitate concretă, palpabilă, tuturor folositoare.

Vom începe enumerarea cu excepționalele volume ale lui Al. T. Zamfirescu: „Cîntec epic erotic (Editura Academiei, 1901)”, „Balada familială” (Editura Academiei, 1903), Tot la Editura Academiei a fost tipărit primul volum din **Lirica de dragoste** (1905), de Sabina Ispas și Dolina Truță, cel de al doilea urmînd să apară zilele acestea, La Ed. Minerva, Nicoleta

Realismul criticii (II)

Urmare din pag. 1

exemplu împrăștiat studiilor eminesciene prin argumentări sociologice — așa cum procedază Ilie Bădescu — nu înseamnă nicicum o deviere de la subiect ct, din contra, o „punere în evidență” a unor aspecte inedite, insesizabile din interiorul fenomenului literar. Acesta procedeu interdisciplinar în întîm și în studiile lui Adrian Dinu Rachieru, autorul aceluiași metodă sociologică în sprijinul criticii literare propriu-zise și exemplele s-ar putea continua. Realismul gîndirii critice — în sens modern — reclamă o corelare a factorilor endogeni cu cei exogeni în scopul revărsării unor posibilități obiective (deci se leagă de studiul actual al sistemelor deschise). Așa cum de exemplu Roger Caillois descoperă cu ajutorul operatorului analogic o serie de izomorfisme între fenomenele naturale și cele artistice, poeta Crete Tarterl în studiul său „Metapoezia” stabilește interdependența între formele muzicale și cele poetice oferînd criticii literare cîteva sugestii utilizabile în analizele de text. De altfel operatorul analogic, din ce în ce mai des folosit în teoria literaturii, are avantajul că surprinde dialectica fenomenului estetic prin raportare la exterioritate ceea ce duce la o valdare obiectivă a acestuia. Să nu uităm că în psihologie o modalitate de cunoaștere obiectivă este cea intitulată „analiză prin sinteză” și constă în „plasarea subiectului în noi și noi contexte pentru a-și dezvălui noi calități, care se fixează în noi concepte” (s. n.) (Dicționar de psihologie — Paul Popescu-Neveanu). Interpretarea și evaluarea produsului artistic, în speță a celui literar, se face pe baza unei analize realiste în care nu numai „diferența specifică” dar și „esența proximă” trebuie avut în vedere ca sistem integrator. Metoda contextualizării este, se exemplul, folosită de Edgar Papu în studiile sale referitoare la tiologia barocului, clasicismului și romanticismului. Pe de altă parte operatorul analogic l-a condus pe teoretician la cristalizarea conceptului de „protocronism” cu care se operează astăzi frecvent în critica literară. Mai e necesar oare să subliniem faptul că raportarea analizei la context întretine realismul viziunii exprimînd colaborarea gîndirii critice cu perspectiva filozofică și istorică în scopul promovării adevăratelor valori? (N.R.) Teoria literară trebuie să se deschidă spre orizontul epistemic actual pentru a primi sugestii rezolvatoare (de altfel universul literaturii moderne este vizibil influențat de structurile civilizației tehnico-stiințifice și o analiză comparată ar duce la concluzii revelatoare în acest sens). Pe direcția analizei realiste critica literară are menirea de a sesiza sincronizările sau desincronizările literaturii cu procesul spiritual general într-o anumită perioadă (bineînțeles fără a în-

CUMPĂNĂ Loc viran

Fiecare om se teme de locul viran, nu poate nimeni să se apropie iar casele noi sint dîrimate de noaptea în care o vază steapă își plînge vițelii. Cînd trec pe acolo citim se usucă cu dinții în iarbă rămîind infipii. Copiii sint oprîși să se joace aici

căci repede se-nceieră și plîng. Bărbații cei mai aspri însă vin cu pieptul plin de pămînt ars din cuploarele de cărămidă ale nopții. Le sar femei din brațe și din piept și albe se rostogolesc în iarbă. Se bat cu ele pină la ziuă cu pămînt gemînd de prea multă putere și noaptea și crește un perete, încă unul lîngă ei iar vrăbii unele sat întreg lucrează streșini și acoperișuri.

George Alboiu

PREMIUL NOBEL IN AFRICA

atribuirea premiului Nobel pentru literatura pe anul 1986 dramaturgului, romancierului si poetului nigerian Wole Soyinka reprezinta nu numai un succes al acestuia, ci si o reusita de prestigiu a literaturii nigeriene, a literaturii africane in general...

care o va descrie in romanul „Ake” — si urmeaza cursurile primare. La Abeokuta va cunoaste viitorul scriitor, in special de la bunicul, pastrator al unor vechi legende, mitologia, traditiile si obiceiurile...

Poeti din Cipru

KOSTAS MONDIS Scrisoare dintr-un ostrov

— FRAGMENT — Ostrovul de unde va scriu e o coliba la mare gaurita de pescarusi...

ELENI KYRIAKOU Burdufurile lui Eol

Odiseu le spunea: „Nu deschideți burdufurile dacă vreți să ne reîntorcem în Ithaca. Acolo deși liberi, fără nici o frică vom deschide și vom împărti darurile lui Eol!”

Andreas Rados și Leonida Mănu

DIMITRIS POTAMITIS Noaptea

Lumină, cîndva al fost a mea (Sofotele, Oedip la Colonus) Am vorbit de-aitea ori despre pustiere, Inceți și frunzele plopii s-au oțitit...

HARALAMBOS ANAGHIOTOU Conversație cu mașinul

Dăruiește-mi ramurile tale pentru a încununa Pe morții mei frumoși Dăruiește-mi dragostea ta pentru a trăi În liniștea visurilor tale.

BALCANICE IURE KASTELAN Mortul în casă

Morții nu vin din morminte. Ei există prin case. In oglindă. Se oglindesc in ape. Muți. Citește, frunzăriș, poartă hainele noastre. Nevăzuți...

MIHAILIS KIPARIDIS In inima mării

In inima mării Pe crucea orizontului Tipă și lacrimi ale patriei mele!

SPORT Simetrie neagră

red că niciodată în istoria participării echipelor noastre de club la cupete europene n-am fost mai umiliți și mai întinecați. De miercuri seara mă simt devastat chiar și de luza că a lua bătaie cu 3-0 aeasă i se poate întâmpla numai unei echipe din Malla sau Luxemburg.

FĂNUȘ NEAGU

REVISTA STRAINA

● APARITIA IN ANUL 1977, la Havana, după debutul în 1976 cu volumul „Cind singele seamănă cu focul”, a romanului „Ultima teme, vitoarea lupă” al scriitorului cubanez Manuel Cofoño Lopez a constituit un eveniment excepțional în viața literară...

UN POET - O LUME

Karel Havlicek-Borovsky

● In galeria marilor poeti al romantismului european se află și Karel Havlicek-Borovsky (1821-1895). După o scurtă cochetare cu mișcarea panslavistă, autorul celebrilor „Elegii tisaleze” își îndreaptă verbul împotriva autocrațiilor din jur. Ca și polonezul Mickiewicz, ori ucraineanul Șevcenko, romanticul ceh vede în capetele încoronate...

Noi facem piinea

Noi facem piinea, neamul o mănincă, De sărăcia noastră ei își mai ride încă. Dar treburile sînt albe și albe, Orgoliul și risul nu s-au neam cu venicia. Pe veci poporul n-o să mi-l supună Și o încălzi în Cehia străbună. Cînd om zvrîli coroana la gunoi...

De-a lungul și de-a latul doar vorbe marl se toacă, De-a constituția imperiul se joacă. Și asta și cealaltă prind doar culoare roză, Iară cătușă veche e dincolo de poză. Dar tot ce face neamul nu-i scărbiță prostie.

O chingă strînsă bine din tot o să rămîie, Sistemul intronat de perelunat al, Tămîie albăstruie, cădelnițe sub nas, Păcat de timpul scurt și de răscoală, De vis deșert cu legea ideală. Ne înfloră gîndul și iarăși rău ne pare.

Rugă cehă

Sfînte Jane Nepomule Iați ruca ce-ți adă, Cîriștii și al țării noastre, potul grec a compus un număr important de poezii și poeme dedicate unor așezări românești, frumusețea patriei noastre. El este în același timp autorul și traducătorul în limba greacă a unei remarcabile „Antologii a poeziei române” apărută în anul 1960 la editura „Kedros” din Atena.

Prezentare și traducere de Stelian Gruiă

man”. Autorul, David Cavith, poet american și cadru didactic universitar, încearcă o privire asupra operei lui Walt Whitman de pe poziția analizei psihologice a raporturilor marelui poet american față de mama și tatăl său, precum și a unui număr apreciabil de aspecte legate de viața intimă a poetului.

Luceafărul

Revista editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dan Frunțelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunc), A. I. Zăinescu (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Științei nr. 1, tel. 17 32 09 ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95 Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC CASA ȘTIINȚII